

JEUGDMONITOR[®] RIJNMOND

**HOE
GAAT HET MET
JOU?**

Rapportage gemeente Vlaardingen 2009

GGD
Rotterdam-Rijnmond

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	6
1.1 De Jeugdmonitor Rijnmond (JMR)	6
1.2. Onderzoekspopulatie	7
1.2.1. Aantal scholen.....	7
1.2.2. Respons per leeftijdsmoment.....	7
1.2.3. Geslacht en etnische herkomst.....	8
1.2.4. Sociaal Economische Status (SES).....	10
1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs.....	10
1.3. Methode	11
1.3.1. Verschillende instrumenten.....	11
1.3.2. Verschillende gegevensbronnen.....	11
1.3.3. Toestemmingsprocedure	11
1.3.4. Vertrouwelijke afname.....	11
1.4. Leeswijzer	12
2. Leefstijl.....	13
2.1. Voeding, beweging en overgewicht.....	13
2.2. Roken.....	23
2.3. Alcoholgebruik	24
2.4. Drugsgebruik.....	27
2.5. Seksueel gedrag.....	28
3. (Psychische) gezondheid en gedrag	31
3.1. (Psychische) gezondheid.....	31
3.1.1. Ervaren gezondheid	31
3.1.2. Emotionele problemen	32
3.2. Gedrag	35
3.2.1. Probleemgedrag.....	35
3.2.2. Spijbelen.....	41
3.2.3. Pesten	42
3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag.....	44
3.3.1. Score op psychosociale problemen	44
3.3.2. Zorgen van ouders over de opvoeding	46
4. Leefomgeving	47
4.1. Gezin	47
4.1.1. Gezinssituatie.....	47
4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen.....	49
4.1.3. Ervaren problematiek thuis	52
4.2. Buurtbeleving	53
5. Conclusies	55
Literatuurlijst	59
Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten	61
Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR.....	63

Samenvatting

De GGD Rotterdam-Rijnmond onderzoekt en volgt de lichamelijke en psychische gezondheid en ontwikkeling van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar in samenwerking met het consultatiebureau (in de toekomst met het Centrum voor Jeugd en Gezin, waar het consultatiebureau onderdeel van uitmaakt). Daarvoor maken de GGD en het consultatiebureau (in de toekomst met het Centrum voor Jeugd en Gezin) gebruik van de Jeugdmonitor Rijnmond (JMR), een wetenschappelijk instrument dat gebruikt wordt om problemen in de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren te signaleren en te monitoren. De GGD en het consultatiebureau (in de toekomst met het Centrum voor Jeugd en Gezin) proberen samen met ouders, scholen en andere instellingen deze problemen aan te pakken, bijvoorbeeld door advies te geven over mogelijke interventies. De uitkomsten van de JMR worden ook gebruikt om invulling te geven aan het preventief jeugdbeleid.

In dit rapport is de (psychische) gezondheid, leefstijl en leefomgeving van kinderen en jongeren in Vlaardingen beschreven. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten, verzameld in de periode 2007-2009, samengevat.

Leefstijl

(Ernstig) overgewicht komt voor bij elf procent van de peuters, dertien procent van de kleuters en 24% van de kinderen in groep 7. Vijftien procent van de derdeklasser geeft door middel van zelfrapportage aan overgewicht te hebben en dit is mogelijk een onderrapportage (Jansen et al., 2006). Bij de kleuters komt bij de jongens vaker (ernstig) overgewicht voor in Vlaardingen dan landelijk. Bij de meisjes komt (ernstig) overgewicht vaker voor in Vlaardingen bij de peuters, de kinderen in groep 7 en de derde klas dan landelijk.

In de JMR zijn ook vragen gesteld over gewoonten die vaak samenhangen met overgewicht. Het aandeel kinderen en jongeren met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, frisdrankgebruik, televisie kijken en computeren en onvoldoende bewegen is aanzienlijk.

Elf procent van de derdeklasser rookt dagelijks. Vijf procent van de kinderen in groep 7 heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken en in de derde klas is dit 47%. 30% van de derdeklasser heeft in die vier weken voorafgaand aan het onderzoek overmatig alcohol gedronken. Zeven procent van de derdeklasser geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek softdrugs te hebben gebruikt en minder dan één procent geeft aan harddrugs te hebben gebruikt.

Van de kinderen in groep 7 geeft 26% van de kinderen aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad. Zestien procent van de derdeklasser heeft wel eens geslachtsgemeenschap gehad. 30% van de derdeklasser heeft niet altijd een condoom gebruikt.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Volgens de ouders heeft 97% van de peuters en 96% van de kleuters een goede gezondheid. In groep 7 geeft 88% van de kinderen aan zijn of haar gezondheid als goed te ervaren, bij de derdeklasser is dit 86%. Bij zestien procent van de kinderen in groep 7 is er sprake van een hoge score op sombere gevoelens en bij vijftien procent van de derdeklasser is er sprake van een ongunstige score op emotionele problematiek. Zestien procent van de derdeklasser geeft aan wel eens suïcidegedachten te hebben en vier procent geeft aan een suïcidepoging te hebben ondernomen.

De ouders van kleuters geven aan dat bij twaalf procent sprake is van een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkracht is dit acht procent. Bij drie procent van de kleuters geven zowel de ouders als de leerkrachten aan dat er sprake is van een zorgelijke score. Van de kinderen in groep 7 geven twaalf procent van de ouders aan dat er sprake is van een zorgelijke score op psychosociale problemen en zes procent van de leerkrachten. Drie procent van de kinderen in groep 7 heeft volgens zowel de ouders als de leerkrachten een zorgelijk score. Bij de derdeklasser is er bij elf procent sprake van een hoge score op psychosociale problemen.

Van de kinderen in groep 7 vertoont zeven procent frequent probleemgedrag (waaronder vandalisme en criminaliteit). In de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek heeft 50% van de derdeklasser aangegeven zich meer dan één keer schuldig te hebben gemaakt aan een probleemgedraging. Acht procent van de derdeklasser geeft aan zich schuldig te hebben gemaakt aan een ernstig geweldsdelict. Vijf procent van de kinderen in groep 7 en tien procent van de derdeklasser draagt wel eens een wapen bij zich.

Volgens de leerkrachten wordt vijftien procent van de kleuters een of meerdere keren per maand gepest, 29% van de kleuters heeft anderen gepest. Van de kinderen in groep 7 geeft 25% aan gepest te worden. Dit is dertien procent bij de derdeklasser. Het pesten van anderen komt bij 23% van de kinderen in groep 7 voor en bij 21% van de derdeklasser.

Volgens de leerkrachten is één procent van de kleuters en minder dan één procent van de kinderen in groep 7 afwezig vanwege ongeoorloofd verzuim. Van de derdeklasser geeft dertien procent aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Leefomgeving

Twintig procent van de derdeklasser geeft aan problemen thuis te ervaren.

De buurt waar ze in wonen heeft volgens 85% van de ouders van peuters of kleuters voldoende speelmogelijkheden. Van de kinderen in groep 7 voelt 50% zich onveilig, vindt 36% dat er niet genoeg te doen is en vindt elf procent de buurt niet leuk.

Verschillen naar geslacht

Op een aantal aspecten zijn verschillen tussen jongens en meisjes gevonden.

Bij de leefstijlaspecten op het gebied van voeding en beweging geven de jongens in groep 7 minder vaak aan fruit te eten en geven vaker aan frisdrank en gezoete drank te drinken. Jongens in de kleuterleeftijd kijken vaker televisie en/of computeren vaker. De jongens in groep 7 geven vaker aan ooit gerookt te hebben en vaker alcohol te hebben gedronken. De jongens in groep 7 en derde klas geven vaker aan probleemgedrag te vertonen, een wapen bij zich te dragen en anderen te pesten. Bij de peuters en kinderen in groep 7 komt bij meisjes vaker (ernstig) overgewicht voor dan bij jongens. In de derde klas ontbijten meisjes minder vaak en geven minder aan te bewegen. In de derde klas hebben de meisjes vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen, beoordelen hun gezondheid minder goed, hebben vaker emotionele problemen, suïcidegedachten en –pogingen ondernomen. Ook hebben zij meer ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt en ervaren zij thuis meer problemen. Meisjes in groep 7 sporten minder vaak twee dagen per week en hebben vaker sombere gevoelens.

Verschillen naar schoolniveau

havo/vwo-leerlingen geven vaker aan te hebben gespijbeld dan vmbo-leerlingen.

Op de meeste ondervraagde leefstijlaspecten op het gebied van voeding en beweging hebben de vmbo-leerlingen een ongezondere levensstijl. Verder geven meer vmbo-leerlingen aan te roken en te drinken. Meer vmbo-leerlingen hebben geslachtsgemeenschap gehad. De leerlingen op het vmbo vertonen vaker probleemgedrag en worden vaker gepest. Zij geven vaker aan psychosociale problemen te hebben. Tevens geven meer vmbo-leerlingen aan een ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt en wonen vmbo-leerlingen minder vaak bij beide ouders.

Verschillen naar etnische herkomst

De kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst scoren meestal gunstiger dan de kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Op een aantal aspecten is dit echter niet zo; minder peuters, kleuters en kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst eten fruit volgens de norm en minder kleuters en kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst eten groente volgens de norm. Meer kinderen in groep 7 en derdeklasser van Nederlandse herkomst drinken alcohol. De ouders van kleuters en van kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst geven vaker aan tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. In de derde klas geven de jongeren van Nederlandse herkomst vaker aan gepest te worden.

Een opvallende groep zijn de kinderen en jongeren van Turkse herkomst. Op het basisonderwijs hebben de kinderen van Turkse herkomst vaker (ernstig) overgewicht, de kinderen op het basisonderwijs en de jongeren in de derde klas van Turkse herkomst ontbijten minder vaak en de derdeklasser van Turkse herkomst eten minder vaak zeven dagen per week groente. Op sommige bewegingsaspecten scoren de kinderen en jongeren van Turkse herkomst ongunstiger. Kleuters en kinderen in groep 7 van Turkse herkomst kijken vaker televisie en/of computeren vaker. Kinderen in groep 7 van Turkse herkomst hebben minder vaak seksuele voorlichting gehad. Minder ouders beoordelen de gezondheid van kleuters van Turkse herkomst minder goed en kleuters wonen vaker in een andere gezinssituatie.

Bij het basisonderwijs zijn er verschillen gevonden met betrekking tot de groep met een overige etnische herkomst. De kleuters van overige etnische herkomst sporten minder vaak 2 dagen per week en computeren vaker en/of kijken vaker televisie. Ouders van kleuters van een overige etnische

herkomst geven vaker aan dat hun kind voor veel dingen bang is. Volgens de leerkracht worden de kleuters van een overige etnische herkomst vaker gepest. De leerkracht geeft ook aan dat de kleuters van een overige etnische herkomst vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen hebben. De kleuters van een overige etnische herkomst wonen vaker in een eenoudergezin. De kinderen in groep 7 van overige etnische herkomst ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week en zijn minder vaak lid van een sportvereniging. Volgens de ouders hebben de kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen. Tevens wonen zij vaker in een andere gezinssituatie.

Bij de derde klas zijn er nog een paar verschillen naar andere etnische herkomsten gevonden. De jongeren van Antilliaans/Arubaanse herkomst ontbijten minderen vaak minstens vijf dagen per week. Daarnaast kijken jongeren van Antilliaans/Arubaanse en Surinaamse herkomst vaker meer dan twee uur televisie en/of computeren zij vaker.

De allochtone peuters hebben vaker (ernstig) overgewicht en de allochtone derdeklasser hebben vaker overgewicht en obesitas. De ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind regelmatig probleemgedrag vertoont. Allochtone peuters wonen minder vaak bij beide ouders. De ouders van allochtone kleuters geven vaker aan dat hun kind dingen pikt.

Conclusie

Met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Vlaardingen gaat het goed. Toch gaat het met een aantal groepen kinderen en jongeren minder goed.

1 Inleiding

Dit rapport beschrijft de (psychische) gezondheid en leefstijlfactoren van kinderen en schoolgaande jongeren in Vlaardingen. De gegevens in dit rapport zijn verzameld in het kader van de Jeugdmonitor Rijnmond. Dit instrument van het jeugdbeleid van de gemeente Rotterdam meet op vaste momenten in het leven van een kind of jongere onder andere de (psychische) gezondheid. Samen met het preventief gezondheidsonderzoek dat door het consultatiebureau en de GGD wordt afgenomen, geeft dit een goed beeld van de gezondheid van de Vlaardingse jeugd.

In dit inleidende hoofdstuk wordt allereerst uiteengezet wat verstaan wordt onder de Jeugdmonitor Rijnmond. Vervolgens wordt de onderzoekspopulatie per afzonderlijk meetmoment beschreven, gevolgd door een beschrijving van de opzet van deze rapportage en uitgevoerde analyses. Het hoofdstuk sluit af met een leeswijzer.

1.1 De Jeugdmonitor Rijnmond (JMR)

De JMR is een wetenschappelijk instrument waarmee de GGD Rotterdam-Rijnmond de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren van nul tot negentien jaar op systematische wijze monitort. Het instrument wordt gebruikt in Vlaardingen maar ook in andere gemeenten in het verzorgingsgebied van de GGD Rotterdam-Rijnmond.¹

Aan de hand van vragenlijsten wordt op vier verschillende leeftijdsmomenten gemeten hoe het met de jeugd in Vlaardingen gaat, namelijk bij peuters op 24 maanden², bij kleuters in groep 2 en leerlingen in groep 7 van de basisschool en vervolgens in de derde klas van het voortgezet onderwijs. De zo verkregen informatie geeft inzicht in de ontwikkeling van de gezondheid van kinderen en de factoren die daarop van invloed zijn.

Als integraal onderdeel van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) draagt de informatie uit de JMR allereerst bij aan een goed beeld van de gezondheid van individuele kinderen en jongeren. Deze individuele gegevens worden gebruikt bij het preventief gezondheidsonderzoek van de JGZ. Daarnaast voert de GGD met de JMR de wettelijke taak uit van het signaleren en monitoren van de (psychische) gezondheid van kinderen en jongeren op collectief niveau. De JMR geeft op collectief niveau een beeld van de (psychische) gezondheid van bijvoorbeeld alle leerlingen van een bepaalde school of alle jeugd van dezelfde leeftijd uit één deelgemeente of van de totale gemeente. Aan de hand van deze gegevens geeft de GGD scholen, (deel)gemeenten en andere belanghebbenden advies en begeleiding bij de aanpak van bepaalde gezondheidsgerelateerde onderwerpen en de keuze voor mogelijke interventies.

¹ Het betreft de gemeenten Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland, Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel, Ridderkerk, Albrandswaard, Maassluis en Schiedam.

² Het contactmoment bij peuters wordt vanaf 2007 uitgevoerd op 24 maanden (voorheen met 30 maanden).

1.2. Onderzoekspopulatie

1.2.1. Aantal scholen

Op het basisonderwijs hebben alleen scholen voor regulier onderwijs³ deelgenomen aan de JMR. Bij het voortgezet onderwijs heeft één school voor speciaal onderwijs meegedaan met de JMR met de tweede klas. Ondanks dat er een tweede klas tussen zit, valt deze groep er ook onder als er over de derde klas of derdeklasser gesproken wordt.

In tabel 1.2.1 is het aantal deelnemende scholen of schoollocaties per leeftijdsmoment weergegeven. Het aantal scholen of schoollocaties dat deelneemt aan de JMR verschilt per leeftijdsmoment. Voor groep 2 en groep 7 zijn gegevens uit het schooljaar 2008-2009 gebruikt. Voor het voortgezet onderwijs zijn gegevens van het schooljaar 2007-2008 gebruikt.

Tabel 1.2.1. Aantal en percentage deelnemende scholen aan de JMR

leeftijdsmoment	aantal scholen ¹ in Vlaardingen	aantal scholen ¹ die (gedeeltelijk ²) mee hebben gedaan aan JMR	
		Aantal	%
groep 2	22	22	100%
groep 7	22	18	82%
vo3	7	5	71%

¹ Het aantal scholen in Vlaardingen, hierbij zijn alleen de hoofdlocaties geteld.

² Een school wordt hier meegerekend als hier data van beschikbaar is. Hier zitten bij de basisscholen ook scholen bij waar we alleen data beschikbaar hebben van ouders, kinderen en/of leerkrachten. Wanneer een basisschool uit meerdere locaties bestaat, wordt deze ook meegerekend als er maar van één locatie data van beschikbaar is.

1.2.2. Respons per leeftijdsmoment

De gegevensverzameling van de Jeugdmonitor Rijnmond vindt jaarlijks plaats. In dit rapport staan de meest recente gegevens beschreven per leeftijdsgroep.

In tabel 1.2.2. is per meetmoment weergegeven over welke periode de resultaten worden beschreven, welke gegevensbronnen zijn gebruikt en wat per meetmoment de respons is. In tabel 1.2.3. staat per meetmoment de leeftijd van de kinderen die deelnemen aan de JMR genoemd.

De gegevens van de peuters betreffen 2-jarigen die binnen het werkgebied van het consultatiebureau in Vlaardingen vallen.

De gegevens van groep 2 (5-6 jarigen) en groep 7 (10-11 jarigen) betreffen in Vlaardingen *woonachtige* jongeren. De gegevens van het voortgezet onderwijs betreffen in Vlaardingen *schoolgaande* jongeren. De lage respons van de JGZ-vragenlijst bij peuters en kinderen in groep 2 en 7 is mogelijk te verklaren doordat ten tijde van de analyses nog niet alle peuters en kinderen in groep 2 en 7 door een JGZ-medewerker zijn gezien.

Tabel 1.2.2 Respons van de verschillende bronnen per leeftijdsmoment

leeftijds-moment	(school)jaar van afname	totaal aantal kinderen ¹	leerling		ouders		leerkracht		jgz-medewerker	
			aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Peuters	2009	750	-	-	193	26%	-	-	257	34%
Groep 2	2008-2009	685	-	-	494	72%	389	57%	246	36%
Groep 7	2008-2009	638	418	66%	466	73%	332	52%	213	33%
VO3	2007-2008	1065	953	89%	-	-	-	-	-	-

¹ Per leeftijdsmoment verschilt wie worden gerekend tot de totale groep kinderen of leerlingen. Het aantal peuters is het totaal aantal peuters afkomstig van het CBS, aangenomen wordt dat alle peuters worden uitgenodigd voor een PGO. Bij groep 2, groep 7 en de derde klas van het voortgezet onderwijs wordt uitgegaan van alle leerlingen uit deze groepen van die scholen waar de JMR wordt afgenomen.

³ Het regulier voortgezet onderwijs bestaat uit vmbo (theoretische, gemengde en beroepsgerichte leerweg), havo en vwo.

Tabel 1.2.3. Leeftijd ¹ van de kinderen/ jongeren per leeftijdsmoment

leeftijdsmoment	leeftijdscategorie	%
Peuters ²	1 jaar	15%
	2 jaar	85%
Groep 2	jonger dan 5 jaar	0%
	5 jaar	60%
	6 jaar	39%
	ouder dan 6 jaar	<1%
Groep 7	jonger dan 10 jaar	1%
	10 jaar	46%
	11 jaar	47%
	ouder dan 11 jaar	7%
VO3	jonger dan 14 jaar	1%
	14 jaar	53%
	15 jaar	39%
	ouder dan 15 jaar	7%

¹ Leeftijd ten tijde van het invullen van de vragenlijst.

² Percentage berekend met de JGZ gegevens voor het bepalen van overgewicht.

1.2.3. Geslacht en etnische herkomst

Voor alle leeftijdsmomenten geldt dat ongeveer de helft uit jongens en de andere helft uit meisjes bestaat (zie tabel 1.2.4.).

De etnische herkomst van de kinderen is bepaald aan de hand van de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze definitie gaat uit van zowel het geboorteland van het kind zelf, als van het geboorteland van de vader en de moeder. Een kind heeft een Nederlandse herkomst wanneer beide ouders in Nederland geboren zijn. In tabel 1.2.4 wordt voor de verschillende leeftijdsmomenten de verdeling naar geslacht en etnische herkomst weergegeven. Ter vergelijking is in de tabel ook de verdeling naar geslacht en etnische herkomst in de totale Vlaardingse populatie van de verschillende leeftijdsmomenten opgenomen. Deze gegevens zijn aan de hand van de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bepaald. Er waren echter voor de leeftijdsmomenten niet afzonderlijk voor elk jaar gegevens beschikbaar, maar voor leeftijdsgroepen van vijf jaar. Om deze reden hebben we voor de peuters het leeftijdsmoment 0 tot 5 jaar gebruikt, voor groep 2 5 tot 10 jaar, groep 7 10 tot 15 jaar en de derde klas 10 tot 20 jaar.

In de JMR is er onderscheid gemaakt tussen de volgende etnische herkomsten; Nederlands, Surinaams, Antilliaans/Arubaans, Marokkaans, Turks, Kaapverdiaans en overige etnische herkomsten. Om een voor de berekeningen voldoende aantallen te hebben, zijn alleen die etnische groepen per leeftijdsmoment apart beschreven, waarvan volgens het CBS meer dan vijf procent in de gemeente woont. De etnische groepen die kleiner zijn dan vijf procent, zijn bij de groep overige etnische herkomsten ingedeeld.

Het was alleen niet mogelijk om deze verdeling voor het voortgezet onderwijs te maken, omdat het bij het voortgezet onderwijs om schoolgaande kinderen gaat. De verdeling van de etnische herkomst en het geslacht voor schoolgaande jongeren in Vlaardingen is niet bekend.

Ondanks dat bij de peuters een aantal etnische herkomsten boven de vijf procent uit kwamen volgens het CBS, waren de etnische groepen in het bestand zo klein dat er geen betrouwbare analyses voor de etnische groepen apart kon worden gedaan. Hierbij is een verdeling gemaakt naar autochtone herkomst en allochtone herkomst.

Tabel 1.2.4. Verdeling naar geslacht en etnische herkomst ¹

	jongens	meisjes	Nederlands	Surinaams	Antilliaans/ Arubaans	Marokkaans	Turks	Kaapverdiaans	Overige etnische herkomst ³
Peuters In JMR ²	53%	47%	71%						29%
0-5 jarigen in Vlaardingen	52%	48%	63%						37%
Groep 2	49%	51%	72%				11%		17%
5-10 jarigen in Vlaardingen	51%	49%	66%				10%		24%
Groep 7	52%	48%	70%				12%		18%
10-15 jarigen in Vlaardingen	53%	47%	68%				11%		21%
VO3	53%	48%	73%	3%	2%	3%	11%	1%	8%
10-20 jarigen in Vlaardingen	52%	48%	69%	3%	3%	3%	11%	<1%	11%

¹ De gegevens over geslacht en etnische herkomst van de JMR populatie zijn bij groep 2 en groep 7 op de totale onderzoekspopulatie (ingevulde ouder- of leerkracht- of JGZ vragenlijst) en bij het voortgezet onderwijs op de populatie leerlingen die een vragenlijst heeft ingevuld.

² De percentages van de peuters zijn gebaseerd op de percentages uit de oudervragenlijst.

³ De groep 'Overige etnische herkomsten' bestaat uit verschillende etnische herkomsten voor de verschillende leeftijdsmomenten. Voor de peuters bestaat deze groep uit alle etnische herkomsten behalve Nederlands, voor het basisonderwijs bestaat de groep uit alle etnische herkomsten behalve Nederlands en Turks en voor de derde klas bestaat deze groep uit alle andere etnische herkomsten die niet apart onderzocht worden bij de JMR.

Representativiteit en weging

Aan de hand van gegevens van het CBS is beoordeeld in hoeverre de verzamelde gegevens per leeftijdsgroep representatief zijn.

Bij de JMR afname van de peuters en de kleuters (groep 2) is de verdeling naar etnische herkomst niet helemaal gelijk aan de verdeling in geheel Vlaardingen. Bij de kinderen in groep 7 en voor geslacht is geen verschil gevonden.

Omdat het merendeel van de scholen voor regulier voortgezet onderwijs deelneemt aan de JMR kan de onderzochte populatie als representatief beschouwd worden voor de in Vlaardingen schoolgaande derdeklasser op het regulier voortgezet onderwijs. In vergelijking met de in Vlaardingen woonachtige populatie zijn er echter duidelijke verschillen. In vergelijking met de woonachtige populatie zijn jongeren van Nederlandse herkomst oververtegenwoordigd in de schoolgaande populatie, terwijl jongeren van een overige etnische herkomst ondervertegenwoordigd zijn.

Om een representatief beeld te kunnen geven van de resultaten voor alle peuters, kleuters en leerlingen van groep 7 in de gemeente Vlaardingen zijn de gegevens gewogen, op zodanige wijze dat de resultaten van iedere leeftijdsgroep voor wat betreft de etnische herkomst in verhouding staan tot de etnische herkomst van de totale (woonachtige) leeftijdsgroep in Vlaardingen. De gegevens van het voortgezet onderwijs zijn niet gewogen naar de woonachtige populatie, omdat in dit gemeenterapport alleen uitspraken worden gedaan over de in Vlaardingen schoolgaande derdeklasser.

1.2.4 Sociaal Economische Status (SES)

Om een indruk te krijgen van de sociaal economische status (SES) van de JMR onderzoekspopulatie is in onderstaande tabel de werksituatie en het opleidingsniveau van de ouders weergegeven. Bij de peuters, groep 2 en groep 7 zijn deze gegevens gebaseerd op rapportage door de ouders, bij derdeklasser op rapportage door de jongeren zelf.

Tabel 1.2.5. Verdeling naar werksituatie en opleidingsniveau van de ouders

	werksituatie ouders				opleidingsniveau ouders ¹				
	totaal	tenminste één werkende ouder	beide ouders werkloos	onbekend	laag	midden 1	midden 2	hoog	onbekend
Peuters	193	90%	3%	7%	1%	17%	37%	39%	7%
Groep 2	482	90%	6%	4%	3%	15%	32%	26%	25%
Groep 7	418	91%	6%	3%	4%	17%	33%	23%	23%
VO3	953	95%	3%	2%	niet beschikbaar ²				

¹ Voor het opleidingsniveau is de volgende indeling gebruikt:

Laag: geen opleiding of basisonderwijs

Midden1: LBO/MAVO

Midden2: MBO/HAVO/VWO

Hoog: HBO/Universiteit

² Van de derdeklasser zijn geen gegevens over het opleidingsniveau van de ouders beschikbaar, omdat dit niet is nagevraagd in de JMR-vragenlijst. De reden hiervoor is dat de leerlingen dit vaak niet weten.

1.2.5. Schoolniveau voortgezet onderwijs

Van de JMR onderzoekspopulatie volgt 74% van de derdeklasser onderwijs op vmbo-niveau en 26% op havo-/vwo-niveau.

1.3. Methode

1.3.1. Verschillende instrumenten

De vragenlijsten van de Jeugdmonitor bevatten voor ieder leeftijdsmoment specifieke onderwerpen die van toepassing zijn op deze leeftijd. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van landelijk gevalideerde instrumenten. Sommige instrumenten zijn niet voor iedere leeftijdsgroep geschikt. Doordat de wijze waarop onderwerpen per leeftijdsmoment worden gemeten soms verschilt, kunnen de resultaten van de leeftijdsgroepen niet altijd onderling vergeleken worden. In bijlage I is een lijst opgenomen met de onderwerpen per leeftijdsmoment en het gebruikte instrument.

1.3.2. Verschillende gegevensbronnen

Bij de peuters, groep 2 en groep 7 is gebruik gemaakt van verschillende gegevensbronnen, namelijk de ouder (peuters, groep 2, groep 7), de leerkracht (groep 2, groep 7), de JGZ verpleegkundige (peuters, groep 2, groep 7) en het kind zelf (groep 7). Het gebruik van meerdere informatiebronnen vergroot het inzicht in hoe het werkelijk met het kind gaat.

Afhankelijk van het onderwerp is voor de meest geschikte informatiebron gekozen.

Naast het kind zelf (in groep 7), zijn de ouders, omdat zij het kind het beste en het langste kennen, over het algemeen de beste informatiebron. Het voordeel van de leerkracht als informatiebron is dat de leerkracht een vergelijking met leeftijdsgenootjes kan maken. Voor het lichaamsgewicht zijn de metingen van de jeugdverpleegkundige het meest betrouwbaar.

In groep 2 en groep 7 zijn een aantal identieke vragen zowel aan de ouders als aan de leerkracht gevraagd. De antwoorden van de ouders en leerkrachten komen niet altijd met elkaar overeen.

Verschillen tussen ouders en leerkrachten zijn mogelijk omdat (Meijer en Veerman, 1989):

- kinderen niet in elke situatie hetzelfde gedrag laten zien. Met andere woorden: thuis kunnen kinderen zich anders gedragen of kunnen kinderen anders reageren op een situatie dan op school;
- verschillende gegevensbronnen andere referentiekaders (waarden en normen) kunnen hebben. Ouders kunnen bijvoorbeeld een gedrag normaal vinden of acceptabel vinden en de leerkracht niet;
- een (bewuste of onbewuste) over- of onderrapportage door ouders of leerkrachten kan bestaan. Een ouder kan bijvoorbeeld door opvoedingsonzekerheid overrapporteren of juist onderrapporteren omdat hij of zij niet wil dat gezinsproblemen naar buiten komen.

1.3.3. Toestemmingsprocedure

Bij de JMR wordt, onder andere vanwege het grote aantal deelnemers, een passieve toestemmingsprocedure ('informed consent') gehanteerd. Dit houdt in dat ieder kind deelneemt aan het onderzoek tenzij een ouder hiertegen bezwaar heeft gemaakt. Ouders kunnen daarnaast ook bezwaar maken tegen het invullen van een vragenlijst door de leerkracht. Ook kunnen de kinderen zelf weigeren de vragenlijst in te vullen.

1.3.4. Vertrouwelijke afname

Om de informatie uit de vragenlijsten te kunnen gebruiken bij het verlenen van individuele zorg aan een kind, worden de vragenlijsten bij alle leeftijdsmomenten niet anoniem maar vertrouwelijk afgenomen. Hoewel bij groep 7 de informatie uit de vragenlijst, die het kind zelf invult, niet wordt gebruikt voor het verlenen van individuele zorg, wordt ook bij deze leeftijdsgroep de vragenlijst op naam uitgedeeld.

Doordat de vragenlijsten bij de peuters en leerlingen op het basisonderwijs vertrouwelijk worden afgenomen, is het mogelijk om gegevens uit de verschillende vragenlijsten (ouder-, leerkracht-, JGZ- en leerlingvragenlijst) onderling te koppelen op individueel niveau, waardoor een goed totaalbeeld ontstaat van de gezondheidssituatie van het betreffende kind.

1.4. Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de resultaten van de verschillende leefstijlfactoren, zoals voeding, beweging, genotmiddelengebruik en seksueel gedrag. In hoofdstuk 3 worden de resultaten weergegeven van de verschillende indicatoren voor (psychische) gezondheid en gedrag. Hoofdstuk 4 gaat vervolgens in op de leefomgeving, waaronder de gezinssituatie, problematiek thuis en buurtbeleving. Conclusies volgen tot slot in hoofdstuk 5. Bij het lezen van dit rapport zijn de volgende punten belangrijk:

- Aan het begin van iedere paragraaf staan kernboodschappen. Hierin staan de meest opvallende resultaten over een bepaald onderwerp.
- De resultaten worden standaard geanalyseerd naar etnische herkomst en geslacht. Op deze manier kunnen risicogroepen geïdentificeerd worden. Wanneer er significante verschillen (of juist geen verschillen) gevonden zijn wordt dit in de tekst vermeld. Met significante verschillen worden verschillen bedoeld die met een waarschijnlijkheid van 95% niet op toeval berusten. Van de significante verschillen zijn de gevonden cijfers naar geslacht of herkomstgroepering in de tabel vetgedrukt.
- Er wordt zo veel mogelijk getoetst naar verschillende etnische herkomsten. Wanneer dit niet mogelijk is vanwege te kleine aantallen, zal er getoetst worden tussen autochtone herkomst en allochtone herkomst.
- De groep 'Overige etnische herkomsten' heeft voor de verschillende leeftijdsmomenten een andere samenstelling. Om deze reden kan de groep overige etnische herkomst niet tussen alle leeftijdsmomenten worden vergeleken.
- Verschillen tussen de leeftijdsmomenten zijn niet getoetst op significantie en kunnen daarom op toeval berusten. Ook verschilt de vraagstelling soms per leeftijdsmoment, waardoor vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet goed mogelijk is. Bij het interpreteren van de resultaten van de tabellen en grafieken, waarin meerdere leeftijdsmomenten zijn opgenomen, dient hiermee rekening te worden gehouden.
- Bij het onderwerp buurtbeleving worden de resultaten niet geanalyseerd naar etnische herkomst, omdat de etnische herkomst sterk samenhangt met de wijk waarin de jongeren wonen. De resultaten van dit onderwerp worden, voor zover mogelijk, gepresenteerd per wijk.
- Als gevolg van tussentijdse afronding komen de percentages niet altijd precies op 100% uit.
- Tot slot worden de resultaten vergeleken met landelijke cijfers.

2. Leefstijl

Iemands persoonlijke stijl van leven wordt ook wel 'leefstijl' genoemd (Geerts en Heestermans, 1995). In dit hoofdstuk worden leefstijlgedragingen besproken die van invloed zijn op de gezondheid, zoals overgewicht, voeding, beweging, roken, alcoholgebruik, druggebruik en seksueel gedrag.

2.1. Voeding, beweging en overgewicht

Kernboodschap

- Elf procent van de peuters, dertien procent van de kleuters en 24% van de kinderen in groep 7 heeft (ernstig) overgewicht.
- Vijftien procent van de derdeklasser geeft aan (ernstig) overgewicht te hebben.
- Bij peuters en kinderen in groep 7 komt (ernstig) overgewicht vaker voor bij meisjes dan jongens.
- Allochtone peuters, kinderen op het basisonderwijs van Turkse herkomst en allochtone derdeklasser hebben vaker (ernstig) overgewicht.
- Bij de jongens bij kleuters en bij de meisjes bij de peuters, de kinderen in groep 7 en de derdeklasser komt in Vlaardingen vaker (ernstig) overgewicht voor dan landelijk.
- De percentages jeugdigen met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, frisdrankgebruik, televisie kijken/computeren en onvoldoende bewegen zijn aanzienlijk.
- Jongens in groep 7 en de derde klas drinken vaker frisdrank of gezoete drank en jongens in groep 7 eten minder vaak fruit.
- Meisjes in de derde klas ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week dan jongens.
- Meisjes in groep 7 en in de derde klas sporten minder vaak minstens twee dagen per week dan jongens en meisjes in de derde klas zijn minder vaak lid van een sportvereniging.
- Bij de kleuters kijken de jongens vaker televisie en computeren vaker.
- Peuters en kinderen op het basisonderwijs van Nederlandse herkomst eten minder vaak fruit volgens de norm en kinderen op het basisonderwijs van Nederlandse herkomst en jongeren in de derde klas van Turkse herkomst eten minder vaak zeven dagen per week groente.
- Minder kinderen op het basisonderwijs en derdeklasser van Turkse herkomst, kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst en derdeklasser van Antilliaans/Arubaanse herkomst ontbijten minstens vijf dagen per week.
- Minder kinderen en jongeren van Turkse herkomst en kleuters van een overige etnische herkomst sporten minder vaak twee keer per week en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst zijn minder vaak lid van een sportvereniging.
- Kleuters van Turkse en een overige etnische herkomst, kinderen in groep 7 van Turkse herkomst en derdeklasser van Antilliaans/Arubaanse en Surinaamse herkomst kijken vaker televisie en/of computeren vaker.
- Behalve op fruit eten en minstens twee dagen sporten, scoren de vmbo-leerlingen ongunstiger dan de havo/vwo-leerlingen.

Overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht) vormen een toenemend gezondheidsprobleem onder de jeugd in Nederland en wereldwijd. Iemand heeft overgewicht als hij te zwaar is voor zijn lengte. De belangrijkste oorzaak van overgewicht is een disbalans tussen energie-inname en energieverbruik. Wanneer iemand al vanaf jonge leeftijd overgewicht heeft, zijn de gezondheidsgevolgen op latere leeftijd groot. Niet alleen bij volwassenen maar ook bij kinderen met (ernstig) overgewicht worden meer risicofactoren gevonden voor hart- en vaatziekten en diabetes mellitus type 2. Daarnaast hebben kinderen met overgewicht vaak ook nog overgewicht op latere leeftijd (Visscher en Schoemaker, 2008). Het aantal kinderen met (ernstig) overgewicht is de afgelopen jaren enorm toegenomen (Bulk-Bunschoten, Renders, Van Leerdam en Hirasing, 2005).

In Vlaardingen is elf procent van de peuters, dertien procent van de kleuters en 24% van de leerlingen in groep 7 te dik, zoals blijkt uit metingen door de jeugdgezondheidszorg. Van de derdeklasser op het voortgezet onderwijs geeft vijftien procent aan te dik te zijn, dit is echter gebaseerd op zelfrapportage en er is daarom mogelijk sprake van onderrapportage (Jansen et al., 2006) (tabel 2.1.1.)⁴.

Tabel 2.1.1. Prevalentie van overgewicht en obesitas naar leeftijdsmoment

	overgewicht totaal			matig overgewicht			obesitas		
	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes	totaal	jongens	meisjes
peuters	11%	5%	17%	10%	5%	15%	1%	0%	2%
kleuters	13%	16%	10%	11%	14%	8%	2%	3%	2%
groep 7	24%	16%	31%	22%	14%	29%	2%	2%	2%
derde klas	15%	16%	15%	13%	13%	13%	2%	2%	2%

Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes van elkaar.

Vanwege te kleine aantallen kon matig overgewicht en obesitas apart niet vergeleken worden naar geslacht. Om deze reden is er alleen (ernstig) overgewicht (in tabel 2.1.1. staat dit onder Overgewicht totaal) getoetst. Bij peuters en kinderen in groep 7 komt (ernstig) overgewicht vaker voor bij meisjes dan bij jongens. Bij kleuters en derdeklasser is er voor (ernstig) overgewicht geen verschil naar geslacht gevonden.

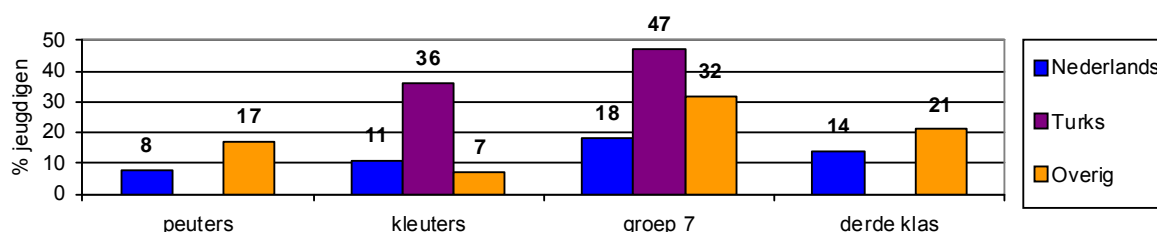
Alleen voor de derdeklasser van het voortgezet onderwijs kon er voor overgewicht en obesitas apart worden vergeleken naar etnische herkomst. Voor de andere leeftijdsmomenten is er alleen voor (ernstig) overgewicht getoetst naar etnische herkomst.

Minder peuters en kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst hebben (ernstig) overgewicht. Meer allochtone peuters en meer kinderen in groep 2 en 7 van Turkse herkomst hebben (ernstig) overgewicht (figuur 2.1.1.).

Voor de derdeklasser geldt ook dat de allochtone leerlingen vaker overgewicht (17%) en obesitas (4%) hebben dan autochtone leerlingen (overgewicht 12% en obesitas 2%).

In de derde klas van het voortgezet onderwijs is er voor overgewicht en obesitas geen verschil gevonden naar schoolniveau.

Figuur 2.1.1. Percentage met (ernstig) overgewicht naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Bij de peuters en derdeklasser zijn de kinderen en jongeren met een Turkse herkomst in de groep Overig opgenomen.

Voeding en beweging

In de JMR-vragenlijsten worden vragen gesteld over belangrijke leefstijl aspecten die vaak samenhangen met overgewicht: ontbijten, groente en fruit eten, frisdrank- en tussendoortjesgebruik, televisiekijken/computeren, buitenspelen en sporten. In de strijd tegen overgewicht richt de jeugdgezondheidszorg zich op het eten van groente en fruit, het verminderen van het aantal tussendoortjes tot maximaal drie per dag (Voedingscentrum), het stimuleren van ontbijten, vermindering van frisdrankgebruik (of andere gezonde dranken) tot maximaal twee per dag, vermindering van televisiekijken tot maximaal één uur per dag bij kinderen onder de zes jaar en maximaal twee uur per dag bij kinderen boven de zes jaar en het stimuleren van buiten spelen en sporten (Bulk-Bunschoten et al., 2005). De Nederlandse Norm Gezond Bewegen voor jeugdigen ligt op één uur matig intensieve beweging per dag, waarvan twee keer per week gericht op uithoudingsvermogen.

⁴ Overgewicht en obesitas zijn bepaald aan de hand van internationale geslacht- en leeftijdspecifieke afkappunten voor de Body Mass Index (Cole et al., 2000).

Voeding

(Ernstig) overgewicht hangt samen met *niet* ontbijten, mogelijk omdat de verleiding om te snoepen of snacken met een lege maag groter is (www.overgewicht.org). Het percentage kinderen en jongeren dat minstens vijf dagen per week ontbijt, varieert van 97% bij peuters tot 79% bij leerlingen in de derde klas van het voortgezet onderwijs. In de derde klas ontbijten minder meisjes regelmatig dan jongens (tabel 2.1.2). Voor de peuters kon er niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst vanwege te kleine aantallen.

Tabel 2.1.2. Belangrijke voedingsgewoonten per leeftijdsmoment

item	geslacht	peuters	kleuters	groep 7	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	totaal	97%	94%	92%	79%
	jongens	97%	94%	93%	82%
	meisjes	98%	94%	92%	75%
Eet dagelijks fruit volgens de norm ¹	totaal	52%	29%	26%	19%
	jongens	55%	32%	20%	18%
	meisjes	49%	26%	33%	21%
Eet dagelijks groente	totaal	50%	29%	28%	27%
	jongens	49%	26%	25%	25%
	meisjes	50%	31%	32%	28%
Meer dan twee glazen fris per dag ²	totaal	28%	41%	34%	40%
	jongens	35%	39%	40%	48%
	meisjes	22%	43%	27%	33%
Meer dan drie tussendoortjes per dag	totaal	3%	5%	4%	-
	jongens	1%	4%	4%	-
	meisjes	4%	6%	3%	-

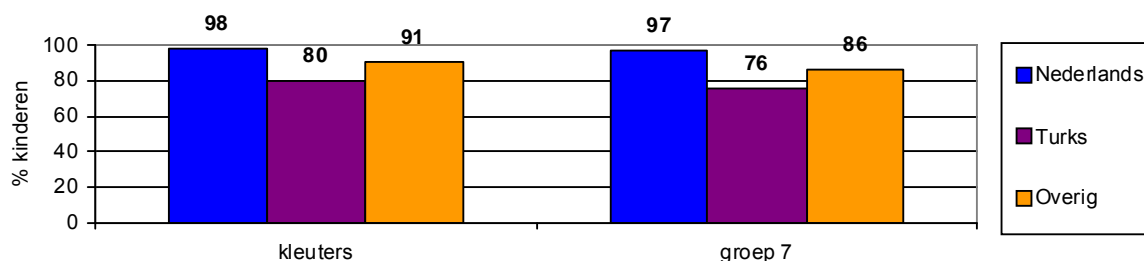
¹ Peuters en kleuters anderhalf stuk per dag, vanaf groep 7 twee stuks per dag. Bij alle leeftijdsgroepen mag 1 stuk fruit vervangen worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap.

² Frisdrank of andere gezoete dranken.

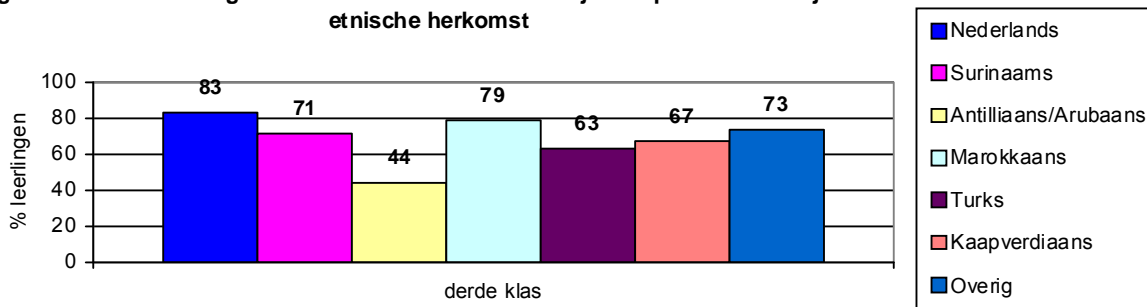
Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes van elkaar.

Van de kinderen in groep 2 en 7 en de derdeklasser zijn er meer kinderen van Nederlandse herkomst die minstens vijf dagen per week ontbijten. Van al deze leeftijdsmomenten ontbijten minder kinderen van Turkse herkomst minstens vijf dagen per week. Ook minder derdeklasser van Antilliaanse/Arubaanse herkomst en de kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst ontbijten minimaal vijf dagen per week (figuur 2.1.2.).

Figuur 2.1.2.a Percentage dat minimaal vijf keer per week ontbijt naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

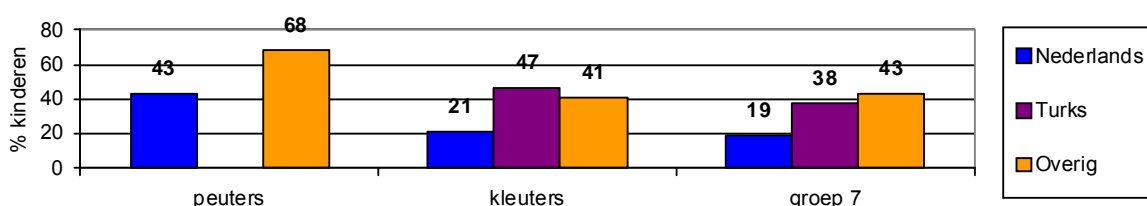
Figuur 2.1.2.b Percentage derdeklassers dat minimaal vijf keer per week ontbijt naar etnische herkomst

Het Voedingscentrum adviseert tot negen jaar elke dag 50 tot 150 gram groente en anderhalf stuk fruit te eten. Vanaf negen jaar is het advies 150 tot 200 gram groente en twee stuks fruit. De fruitconsumptie is bekeken aan de hand van deze richtlijn, waarbij één stuk fruit vervangen mag worden door een glas sinaasappel- of grapefruitsap. Bij de groenteconsumptie is er gekeken of er elke dag groente wordt gegeten.

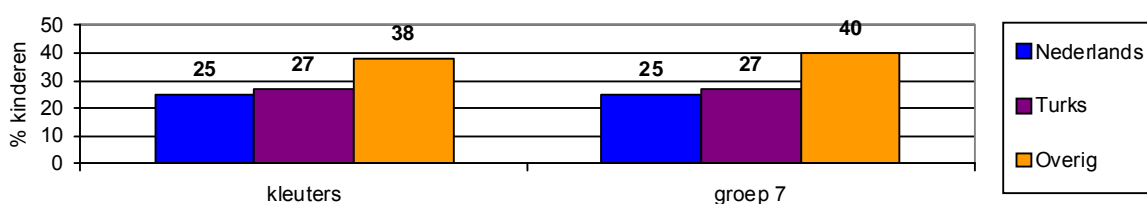
Het eten van fruit volgens de richtlijn gezonde voeding neemt af met de leeftijd en varieert van 52% bij de peuters tot negentien procent in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Het elke dag eten van groente neemt ook af met de leeftijd en daalt van 50% bij de peuters naar 27% in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Alleen in groep 7 is een verschil naar geslacht gevonden. In groep 7 zijn er minder jongens die voldoende fruit eten dan meisjes. Voor de andere leeftijdsmomenten is geen verschil naar geslacht gevonden voor het eten van groente en fruit volgens de norm (tabel 2.1.2). Bij de verschillen naar etnische herkomst valt over het algemeen op dat er minder autochtone en meer kinderen van andere etnische herkomsten zijn die voldoende fruit eten (figuur 2.1.3.). Voor de derdeklasser is er voor fruitconsumptie geen verschil gevonden naar etnische herkomst. Minder jongeren in de derde klas van Turkse herkomst eten dagelijks groente. Daarnaast eten ook kinderen in groep 2 en 7 van Nederlandse herkomst minder groente. Kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst eten vaker dagelijks groente (figuur 2.1.4). Voor peuters is er geen verschil gevonden voor het eten van dagelijks groente naar etnische herkomst.

Figuur 2.1.3. Percentage dat dagelijks fruit eet volgens de richtlijn gezonde voeding naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

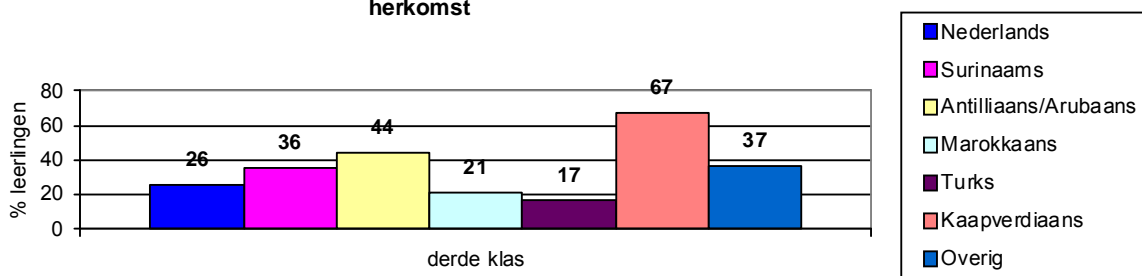

Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Figuur 2.1.4.a Percentage dat dagelijks groente eet naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.4.b Percentage derdeklassers dat dagelijks groente eet naar etnische herkomst

In relatief veel tussendoortjes (zoals snacks, koek, snoep en gebak) zitten niet veel voedingsstoffen, zoals vitamines en mineralen. Veel van deze producten zorgen al snel voor extra calorieën omdat ze vaak veel vet en/of toegevoegde suikers bevatten. Daarom adviseert het Voedingscentrum per dag niet meer dan drie à vier keer iets tussendoor te eten en daarbij te kiezen voor 'gezonde' tussendoortjes.

Ook een hoge inname van frisdrank of andere suikerhoudende dranken hangt samen met overgewicht, doordat dranken met suiker ervoor zorgen dat er snel te veel calorieën binnenkomen. Verder levert frisdrank geen belangrijke voedingsstoffen, zoals vitamines en mineralen. Daarom vindt het Voedingscentrum dranken die geen calorieën leveren, zoals water, thee zonder suiker en light frisdrank, de beste keus. Light producten moeten door kinderen echter met mate gebruikt worden (van één tot vier jaar niet meer dan één tot twee glazen light frisdrank, yoghurtdranken of andere light producten met cyclamaat, tussen de vier en acht jaar niet meer dan drie eenheden).

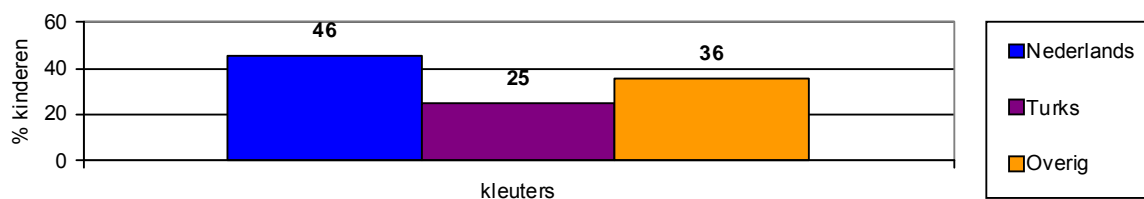
Van de peuters krijgt 28% meer dan twee glazen frisdrank (of andere gezoete dranken) per dag. In groep 2 geldt dit voor 41% van de kleuters. In groep 7 is dit 34% en in de derde klas van het voortgezet onderwijs 40%. In groep 7 en op het voortgezet onderwijs zijn er meer jongens die meer dan twee glazen frisdrank drinken dan meisjes. Voor peuters en kleuters is er geen verschil naar geslacht gevonden.

Van de peuters krijgt drie procent en van de kleuters krijgt vijf procent meer dan drie tussendoortjes per dag. In groep 7 is dit vier procent. Voor het eten van tussendoortjes zijn er geen verschillen gevonden naar geslacht en voor peuters kon er niet getoetst worden vanwege te kleine aantallen. Op het voortgezet onderwijs is niet gevraagd naar het eten van tussendoortjes (tabel 2.1.2).

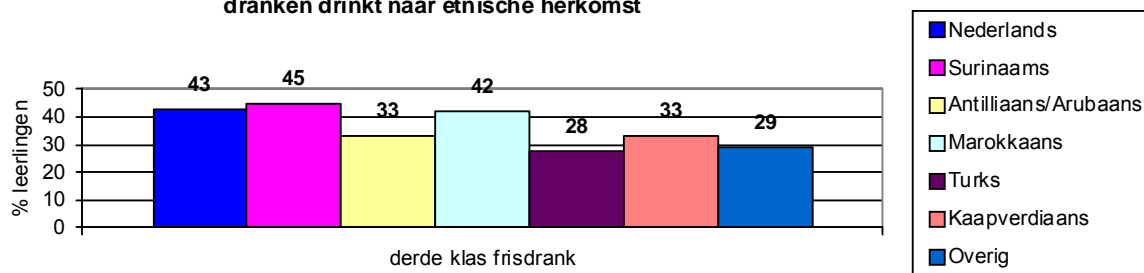
Minder kleuters en derdeklassers van Turkse herkomst drinken meer dan twee glazen frisdrank per dag. Meer kleuters van Nederlandse herkomst drinken meer dan twee glazen frisdrank (figuur 2.1.5.). Het eten van tussendoortjes laat bij de kleuters een ander beeld zien. Minder kleuters van Nederlandse herkomst en meer kleuters van een overige etnische herkomst eten meer dan drie tussendoortjes (figuur 2.1.6.).

Bij de kinderen in groep 7 werden geen verschillen naar etnische herkomst gevonden en voor de peuters kon er voor tussendoortjes niet worden getoetst naar etnische herkomst vanwege te kleine aantallen.

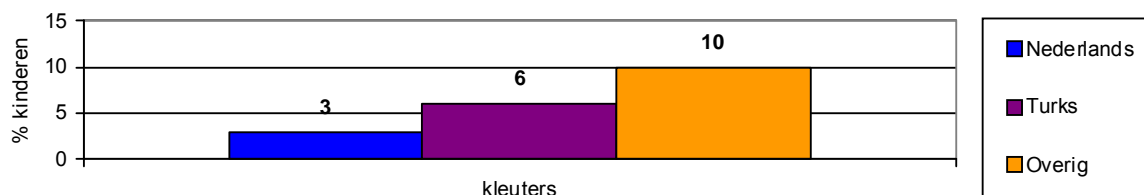
Figuur 2.1.5.a Percentage kleuters dat meer dan twee glazen frisdrank/gezoete dranken drinkt naar etnische herkomst

Figuur 2.1.5.b Percentage derdeklassers dat meer dan twee glazen frisdrank/gezoete dranken drinkt naar etnische herkomst

Figuur 2.1.6. Percentage kleuters dat meer dan drie tussendoortjes eet per dag naar etnische herkomst

Beweging

Naast een gezonde voeding is ook bewegen belangrijk in de preventie van overgewicht.

Van de peuters speelt ongeveer de helft minstens vijf dagen per week buiten. Op het basisonderwijs is dit minder (25% in groep 2 en 41% in groep 7). Bij de oudere leeftijdsgroepen is gekeken naar de sportfrequentie. Ongeveer tweederde van de oudere kinderen en jongeren is lid van een sportvereniging. In groep 7 en in de derde klas van het voortgezet onderwijs sport tweederde minstens twee dagen per week buiten schooltijd. Jongens in de derde klas sporten vaker dan meisjes. In groep 7 sporten de jongens vaker minstens twee dagen per week (tabel 2.1.3).

Tabel 2.1.3. Belangrijke lichaamsactiviteiten per leeftijdsmoment

iltem	geslacht	peuters	kleuters	groep 7	derde klas
Speelt minstens vijf dagen per week buiten	totaal	49%	25%	41%	-
	jongens	47%	23%	45%	-
	meisjes	52%	27%	37%	-
Lid van een sportvereniging	totaal	-	-	67%	64%
	jongens	-	-	69%	69%
	meisjes	-	-	65%	58%
Sport minstens twee dagen per week	totaal	-	50%	66%	67%
	jongens	-	54%	72%	77%
	meisjes	-	46%	59%	56%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ¹	totaal	60%	83/46%	66%	88%
	jongens	60%	88/53%	64%	89%
	meisjes	60%	78/39%	68%	87%

¹ Onder de zes jaar: een uur of meer, boven de zes jaar: meer dan twee uur. Bij de kleuters zijn beiden gerapporteerd (respectievelijk meer dan 1 uur en meer dan 2 uur).

Bij dikgedrukte percentages verschillen jongens en meisjes van elkaar.

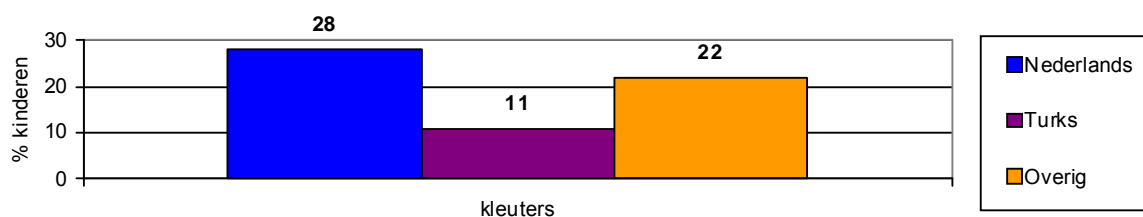
Verder zijn er op de bewegingsaspecten ook verschillen naar etnische herkomst gevonden. Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst sporten vaker dan de kinderen en jongeren van anderen etnische herkomsten.

Minder kleuters van Turkse herkomst spelen minstens vijf dagen per week buiten en meer kleuters van Nederlandse herkomst spelen buiten (figuur 2.1.7.). Minder kleuters van een overige etnische herkomst en derdeklasser van Turkse herkomst sporten twee dagen per week buiten schooltijd. Meer kleuters van een Nederlandse herkomst sporten twee dagen per week (figuur 2.1.8.).

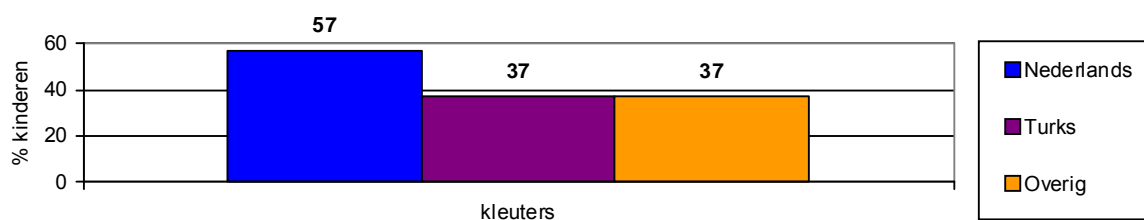
Minder kinderen in groep 7 en jongeren in de derdeklasser van Turkse herkomst zijn lid van een sportvereniging. Dit geldt ook voor kinderen van een overige herkomst in groep 7. Meer kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst zijn lid van een sportvereniging (figuur 2.1.9.).

Bij de peuters en kinderen in groep 7 is er geen verschil naar etnische herkomst voor buiten spelen gevonden. Voor groep 7 geldt dit ook voor minstens twee dagen per week sporten.

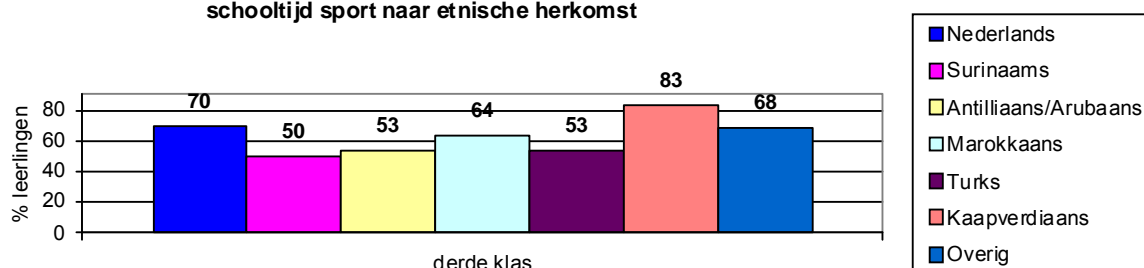
Figuur 2.1.7. Percentage kleuters dat minstens vijf dagen per week buiten speelt naar etnische herkomst

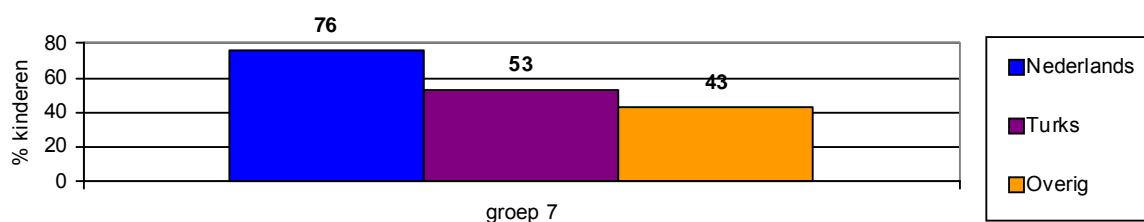
Figuur 2.1.8.a Percentage kleuters dat minstens twee keer per week buiten schooltijd sport naar etnische herkomst

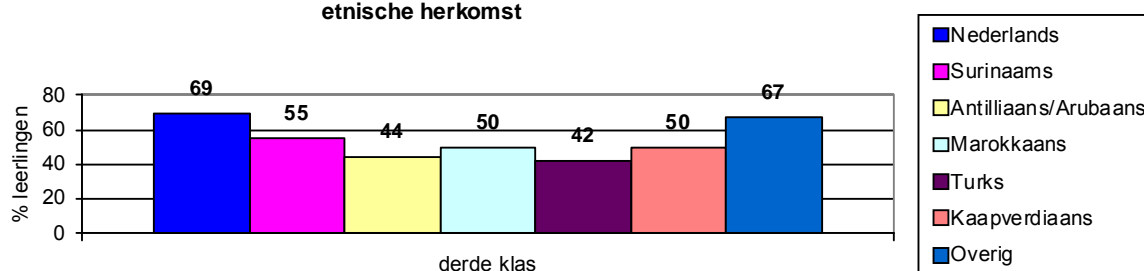
Figuur 2.1.8.b Percentage derdeklassers dat minstens twee keer per week buiten schooltijd sport naar etnische herkomst

Figuur 2.1.9.a Percentage kinderen in groep 7 dat lid is van een sportvereniging naar etnische herkomst

Figuur 2.1.9.b Percentage derdeklassers dat lid is van een sportvereniging naar etnische herkomst

Naast de uren die er besteed worden aan bewegen, wordt er in de Jeugdmonitor ook gevraagd naar de uren die worden besteed aan passieve vrijetijdsbesteding, zoals televisie kijken en computeren. Niet alleen inactiviteit speelt een rol bij deze zittende activiteiten, maar bijvoorbeeld ook het nuttigen van snacks tijdens het televisie kijken. Geadviseerd wordt het televisie kijken/computeren onder de zes jaar te beperken tot niet langer dan een half uur en boven de zes jaar niet langer dan twee uur per dag.

Van de peuters kijkt 60% één uur of meer naar televisie per dag. Meer dan driekwart van de kleuters computert en/of kijkt meer dan één uur televisie per dag (83%), maar minder dan de helft (46%) van hen computert en/of kijkt meer dan twee uur per dag televisie. In groep 7 kijkt 66% televisie en/of computert meer dan twee uur per dag en dit geldt voor 88% van de derdeklasser. 64% van de leerlingen in groep 7 heeft een eigen televisie op de kamer; jongens even vaak als meisjes (in de overige leeftijdsgroepen is hier niet naar gevraagd). In groep 2 zijn er meer jongens die veel televisie kijken en/of computeren dan meisjes. In de overige leeftijdscategorieën zijn geen verschillen naar geslacht gevonden (tabel 2.1.3).

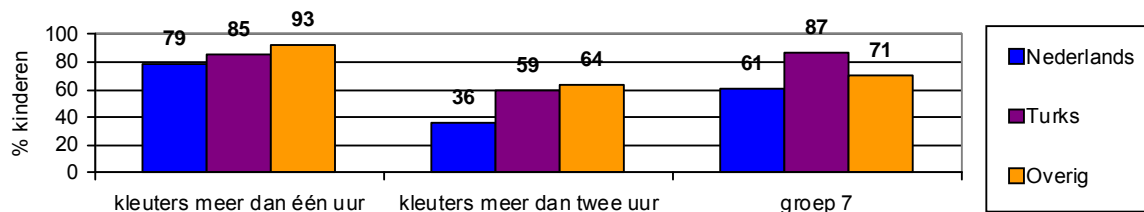
Minder kleuters van Nederlandse herkomst kijken meer dan één uur en meer dan twee uur per dag televisie en/of computeren minder. Meer kleuters van een overige etnische herkomst kijken meer dan één en meer dan twee uur televisie en/of computeren vaker. Kleuters van Turkse herkomst computeren vaker en/of kijken vaker meer dan twee uur televisie (figuur 2.1.10.).

Kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst computeren minder en/of kijken minder lang televisie en kinderen in groep 7 van Turkse herkomst computeren vaker en/of kijken vaker televisie (figuur 2.1.10.). Kinderen van Nederlandse herkomst uit groep 7 hebben vaker een televisie en/of computer op hun kamer en minder kinderen van een overige etnische herkomst hebben een televisie en/of computer op hun kamer.

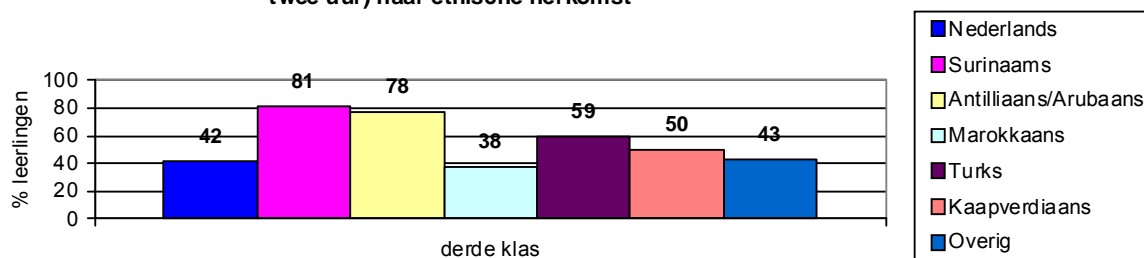
Derdeklasser van Surinaamse en Antilliaans/Arubaanse herkomst geven vaker aan meer dan twee uur per dag televisie te kijken en/of te computeren (figuur 2.1.10.).

Bij de peuters is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden voor televisie kijken en/of computeren.

Figuur 2.1.10.a Percentage dat veel televisie kijkt/computert (onder zes jaar: meer dan een uur, boven zes jaar: meer dan twee uur) naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 2.1.10.b Percentage derdeklassers dat veel televisie kijkt/computert (meer dan twee uur) naar etnische herkomst

Behalve op het fruit eten volgens de norm en minstens twee dagen per week sporten, hebben vmbo leerlingen ongunstigere antwoorden gegeven op alle genoemde leefstijlaspecten dan leerlingen op havo/vwo (tabel 2.1.4).

Tabel 2.1.4. Leefstijlaspecten op het voortgezet onderwijs naar schoolniveau

item	niveau	derde klas
Ontbijt minstens vijf dagen per week	vmbo	76%
	havo/vwo	86%
Eet dagelijks fruit volgens de norm	vmbo	19%
	havo/vwo	21%
Eet dagelijks groente	vmbo	25%
	havo/vwo	32%
Meer dan twee glazen frisdrank per dag ¹	vmbo	45%
	havo/vwo	28%
Lid van een sportvereniging	vmbo	60%
	havo/vwo	76%
Sport minstens twee dagen per week	vmbo	66%
	havo/vwo	71%
Kijkt veel tv of computert veel per dag ²	vmbo	90%
	havo/vwo	82%

¹ Ffrisdrank of andere gezoete dranken.

² Meer dan twee uur per dag.

Bij dikgedrukte percentages verschillen het VMBO en HAVO/VWO van elkaar.

Vergelijking met landelijke cijfers

Bij de kleuters komt er bij de jongens in Vlaardingen meer (ernstig) overgewicht voor dan landelijk. Bij de peuters, de kinderen in groep 7 en de derdeklasser komt (ernstig) overgewicht vaker voor bij de meisjes in Vlaardingen vergeleken met landelijk (tabel 2.1.5.).

De landelijke cijfers voor overgewicht voor groep 2 en groep 7 onderwijs zijn gebaseerd op onderzoek door TNO uit 2002-2004 (Van den Hurk et al., 2006). Voor peuters komen de meest recente landelijke cijfers uit 1996/97 (Hirasing et al., 2000). Voor de derde klas is het landelijke percentage gebaseerd op het HBSC-onderzoek, wat net als bij de JMR voor de derdeklasser gebaseerd is op zelfrapportage (Van Dorsselaar, Zeijl, Van den Eckhout, Ter Bogt en Vollebergh, 2007).

Tabel 2.1.5 Prevalentie van (ernstig) overgewicht in Vlaardingen en Nederland

	jongens		meisjes	
	(ernstig) overgewicht		(ernstig) overgewicht	
	Vlaardingen	Nederland	Vlaardingen	Nederland
peuters	5%	8%	17%	9%
kleuters	16%	11%	10%	15%
groep 7	16%	15%	31%	18%
derde klas	16%	13%	15%	11%

Percentage (ernstig) overgewicht is *inclusief* obesitas.

Bij dikgedrukte percentages verschillen de landelijke en Vlaardingse cijfers van elkaar.

Bron landelijke cijfers voor peuters: Hirasing et al., 2000; voor kleuters en groep 7: Van den Hurk et al., 2006; voor derde klas: Van Dorsselaar et al., 2007.

Een uitkomst van de 'Ga voor gezond!-test' van het NIGZ (www.gavoorgezond.nl) is dat de helft van de kinderen uit groep 1 tot en met 3 elke dag groente of fruit eet. Uit het HBSC-onderzoek (2005: Van Dorsselaar et al., 2007) komt naar voren dat 37% van de leerlingen uit groep 8 en 29% van de leerlingen van het voortgezet onderwijs elke dag fruit eten. Met betrekking tot het eten van groente komt in dit onderzoek verder naar voren dat 44% van de leerlingen in groep 8 elke dag groente eten en op het voortgezet onderwijs is dit 41%. De cijfers over elke dag fruit en groente eten zijn vanwege de andere leeftijdsmomenten niet goed vergelijkbaar.

Door het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) wordt aangegeven dat 60% van de driejarigen en 67% van de 5-12 jarigen (bijna) iedere dag buiten speelt en dat 77% van de 8-12 jarigen lid is van een sportvereniging. Uit de HBSC-studie (Van Dorsselaar et al., 2007) komt nog naar voren dat op het voortgezet onderwijs 67% lid is van een sportvereniging. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.2. Roken

Kernboodschap

- Zes procent van de kinderen in groep 7 en 43% van de derdeklasser heeft wel eens gerookt.
- In groep 7 geven jongens vaker aan ooit te hebben gerookt dan meisjes.
- In de derde klas rookt elf procent dagelijks.
- Ooit hebben gerookt en dagelijks roken komt vaker voor op het vmbo dan op havo/vwo.

Roken verhoogt het risico op longkanker, hart- en vaatziekten en chronische luchtwegaandoeningen. Hoewel dit geen aandoeningen zijn die al veel bij de jeugd voorkomen, is het juist ook bij jongeren van belang om inzicht te krijgen in het rookgedrag, omdat blijkt dat veruit de meeste volwassen rokers al in hun jeugd met roken begonnen zijn (Monshouwer, Verdurmen, Van Dorsselaer, Smit, Gorter en Vollebergh, 2008).

Roken (ooit)

Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of zij roken of wel eens gerookt hebben.

Zes procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan wel eens te hebben gerookt, in de derde klas is dit 43%. In groep 7 geven jongens (8%) vaker dan meisjes (3%) aan wel eens gerookt te hebben. In de derde klas van het voortgezet onderwijs is er geen verschil naar geslacht gevonden. In de derde klas en in groep 7 is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden. Leerlingen op het vmbo (47%) hebben vaker wel eens gerookt dan leerlingen op havo/vwo (31%).

Dagelijks roken

Geen van de leerlingen in groep 7 gaf aan dagelijks te roken.

In de derde klas wordt door elf procent van de leerlingen aangegeven dat zij dagelijks roken. Voor de derdeklasser is geen verschil tussen jongens en meisjes en tussen de verschillende etnische herkomsten gevonden. Meer leerlingen van het vmbo (14%) roken vaker dagelijks dan leerlingen van havo/vwo (4%).

Aantal sigaretten

Vrijwel alle derdeklasser die dagelijks roken, roken meer dan één sigaret per dag. De meeste dagelijkse rokers geven aan gemiddeld 2-5 sigaretten (40%) of 6-10 sigaretten (32%) per dag te roken.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers van het Trimbos-instituut (Van Dorsselaer et al., 2007) is het rookgedrag door jongeren op het voortgezet onderwijs (12-16 jaar) als volgt; 33% heeft wel eens gerookt en acht procent rookt dagelijks. De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.3. Alcoholgebruik

Kernboodschap

- 27% van de kinderen in groep 7 en 63% van de derdeklasser heeft ooit alcohol gedronken.
- Vijf procent van de kinderen in groep 7 en 47% van de derdeklasser heeft recent alcohol gedronken.
- In de derde klas heeft 30% overmatig alcohol gebruikt.
- Jongens in groep 7 hebben vaker ooit en recent alcohol gedronken.
- Kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst hebben vaker ooit (groep 7 en derde klas) en recent (derde klas) alcohol gedronken.

Drinken voor het 16^e levensjaar levert gezondheidsrisico's op, omdat de hersenen nog niet volledig ontwikkeld zijn. De alcoholgerelateerde gezondheidsschade die zich al op jonge leeftijd openbaart zijn vooral de acute consequenties van alcoholgebruik, zoals alcoholvergiftiging. Alcoholgebruik gaat echter ook gepaard met schade die zich op lange termijn uit, zoals hersenschade en kanker. Bovendien blijkt uit onderzoek dat vroeg beginnen met drinken de kans op alcoholproblemen op latere leeftijd vergroot (Trimbos-insituut, 2008).

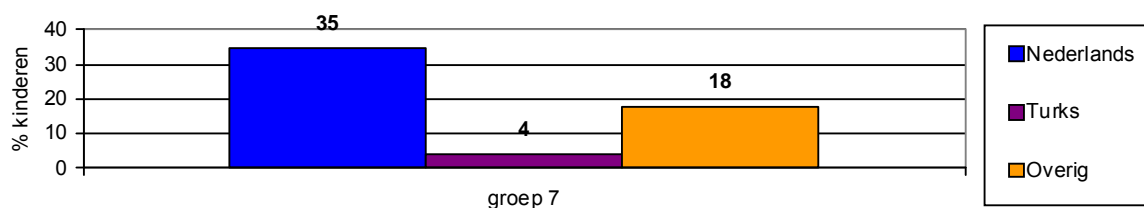
Aan de leerlingen in groep 7 en de derde klas is gevraagd of zij ooit alcohol gedronken hebben, en zo ja, hoe vaak zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol hebben gedronken (actueel alcoholgebruik). Aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs is vervolgens ook gevraagd of ze in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek wel eens vijf glazen alcohol of meer hebben gedronken bij één gelegenheid.

Alcoholgebruik (ooit)

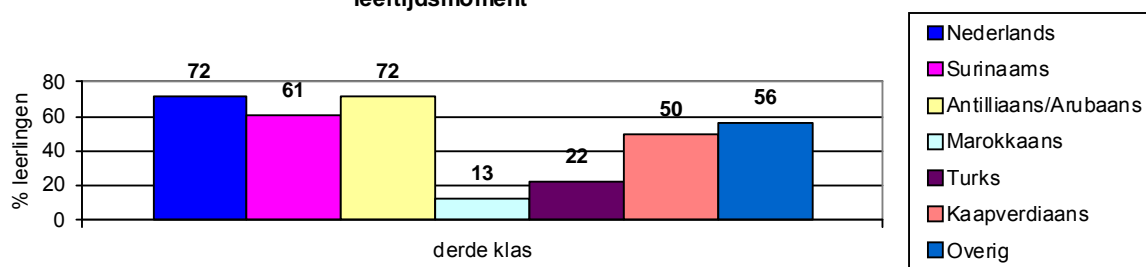
Ongeveer een kwart (27%) van de leerlingen in groep 7 van de basisschool heeft wel eens alcohol gedronken, in de derde klas is dit 63%. Jongens in groep 7 hebben vaker ooit alcohol gedronken dan meisjes (37% versus 16%). Voor de derdeklasser is er geen verschil naar geslacht en schoolniveau gevonden.

Meer kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst hebben ooit alcohol gedronken. Van de kinderen in groep 7 hebben kinderen van Turkse en overige etnische herkomst minder vaak ooit alcohol gedronken. Voor de derdeklasser geldt dit voor de jongeren van Marokkaanse en Turkse herkomst (figuur 2.3.1.).

Figuur 2.3.1.a Percentage kinderen in groep 7 dat ooit alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

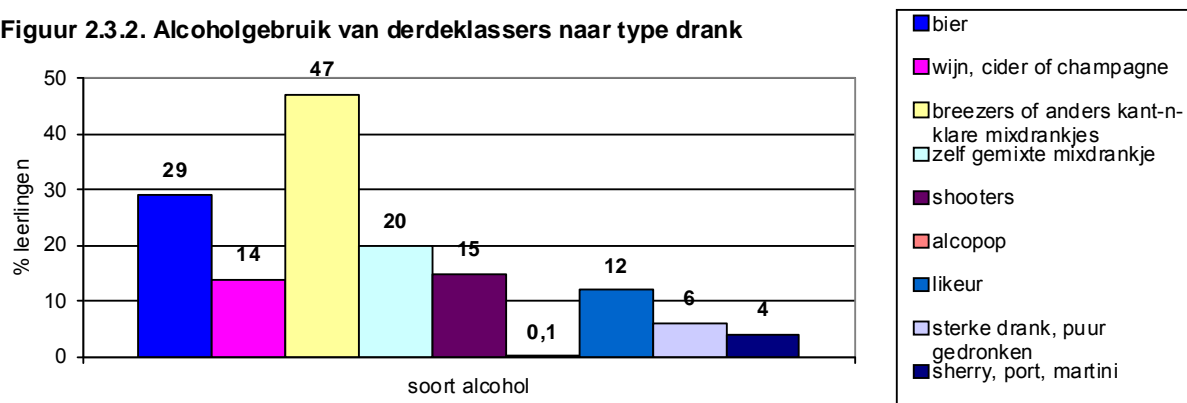
Figuur 2.3.1.b Percentage dat ooit alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Jongeren drinken vooral in het weekend. Van de derdeklasser geeft 52% aan wel eens alcohol te drinken in het weekend, acht procent drinkt ook wel eens doordeweeks. Doordeweeks drinken jongens (10%) vaker dan meisjes (5%). Bij het drinken in het weekend is er geen verschil naar geslacht gevonden.

In de derde klas zijn kant en klare mixdrankjes (waaronder breezers) en bier de meest populaire alcoholhoudende drankjes (figuur 2.3.2.). Jongens (41%) hebben vaker dan meisjes (16%) bier gedronken. Mixdrankjes (breezers), wijn en likeur zijn daarentegen populairder onder meisjes (respectievelijk 51%, 19% en 14%) dan onder jongens (respectievelijk 42%, 9% en 9%). Vmbo-leerlingen drinken vaker mixdrankjes (breezers) (50% versus 38%), zelf gemixte drankjes (22% versus 15%) en shooters (16% vs 10%) dan havo/vwo-leerlingen en havo/vwo-leerlingen drinken vaker wijn (18% vs 12%) dan vmbo-leerlingen.

Figuur 2.3.2. Alcoholgebruik van derdeklassers naar type drank

Recent alcoholgebruik

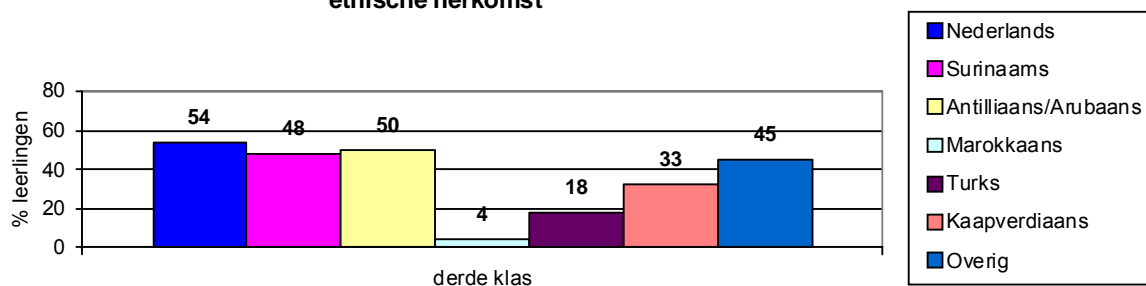
Vijf procent van de leerlingen in groep 7 heeft in de vier weken voor het onderzoek alcohol gedronken, in de derde klas 47% van de leerlingen.

Jongens in groep 7 hebben vaker recent alcohol gedronken dan meisjes (8% versus 1%). Op het voortgezet onderwijs is hier geen verschil naar geslacht gevonden.

Als naar etnische herkomst wordt gekeken, valt op dat met name in de derde klas de jongeren van Nederlandse herkomst recent alcohol hebben gedronken. Het alcoholgebruik is het laagst onder leerlingen van Turkse en Marokkaanse herkomst (figuur 2.3.3.). Voor kinderen in groep 7 is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Leerlingen op het vmbo (50%) hebben vaker recent alcohol gedronken dan havo/vwo-leerlingen (41%).

Figuur 2.3.3. Percentage derdeklassers dat recent alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

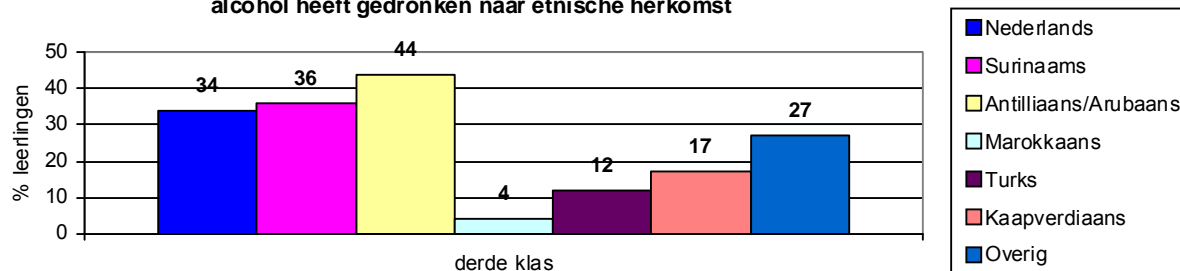
Overmatig alcoholgebruik

In de derde klas heeft 30% in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek tijdens één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol gedronken. Aan de kinderen in groep 7 is hier niet op deze manier naar gevraagd. Voor de derdeklasser is er geen verschil naar geslacht gevonden.

Naast dat leerlingen van het vmbo vaker dan havo/vwo-leerlingen aangeven de afgelopen vier weken alcohol te hebben gedronken, drinken leerlingen van het vmbo (35%) ook vaker meer dan vijf glazen alcohol bij één gelegenheid dan havo/vwo-leerlingen (16%).

Wanneer gekeken wordt naar verschillen naar etnische herkomst, valt op dat vooral derdeklasser van Marokkaanse en Turkse herkomst aangeven minder vaak vijf of meer glazen alcohol te hebben gedronken tijdens één gelegenheid (figuur 2.3.4).

Figuur 2.3.4. Percentage derdeklassers dat tijdens één gelegenheid vijf of meer glazen alcohol heeft gedronken naar etnische herkomst

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijk heeft 49% van de leerlingen in groep 8 en 77% van de 12-16 jarigen wel eens alcohol gedronken (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.4. Drugsgebruik

Kernboodschap

- Zeven procent van de derdeklasser heeft softdrugs gebruikt.
- Minder dan één procent van de derdeklasser gebruikt harddrugs.

Sommige jongeren zijn geneigd om met drugs te experimenteren. Redenen om drugs te gebruiken zijn meestal nieuwsgierigheid, stoer gedrag, behoefte aan sociale acceptatie of psychische problemen. Cannabisproducten als hasj, wiet en marihuana worden softdrugs genoemd. Deze middelen hebben geen sterk verslavende werking. Wel verminderen ze het reactie- en concentratievermogen en hebben ze een negatieve invloed op het korte termijn geheugen. Hierdoor kunnen leerprestaties verminderen. XTC, cocaïne en heroïne zijn harddrugs. Deze middelen zijn (zeer) verslavend en schadelijk voor de gezondheid (Trimbos-instituut, 2008).

Aan de leerlingen in de derde klas is gevraagd of zij in de vier weken voor het onderzoek marihuana of hasj hebben gebruikt. Aan de leerlingen is ook gevraagd of zij in deze periode harddrugs (XTC, cocaïne, heroïne) hebben gebruikt.

Softdruggebruik

In de derde klas geeft zeven procent aan in de vier weken voor het onderzoek marihuana of hasj te hebben gebruikt. Voor softdruggebruik is geen verschil naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Harddruggebruik

Minder dan één procent van de derdeklasser geeft aan in de laatste vier weken harddrugs te hebben gebruikt. Vanwege te kleine aantallen kon er niet getoetst worden naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau.

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijk geeft zeven procent van de scholieren op het voortgezet onderwijs aan de laatste maand softdrugs te hebben gebruikt en geeft twee procent van de VO scholieren aan de afgelopen maand harddrugs te hebben gebruikt (Van Dorsselaer et al., 2007; Monshouwer et al., 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

2.5. Seksueel gedrag

Kernboodschap

- In groep 7 geeft 26% aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.
- Kinderen in groep 7 van Turkse herkomst geven het minst vaak aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.
- Zestien procent van de derdeklasser heeft geslachtsgemeenschap gehad.
- Meer vmbo-leerlingen hebben geslachtsgemeenschap gehad dan havo/vwo-leerlingen.
- Zorgwekkend is dat van de jongeren die geslachtsgemeenschap hebben gehad, 30% niet altijd een condoom gebruikt.

Seksuele voorlichting

Kinderen verkennen al op jonge leeftijd de intimiteit met anderen. Om kinderen een evenwichtige basis te kunnen bieden voor hun seksuele en relationele ontwikkeling moeten ouders en leerkrachten daar goed op zijn voorbereid (Van der Doef, 2003).

Seksuele voorlichting aan kinderen blijkt echter een moeilijk onderwerp voor veel ouders. Veel ouders stellen daarom het moment waarop ze met hun kinderen over seks beginnen te praten uit, en verwachten dat tijdens de biologieles op school een en ander uitgelegd wordt (Van der Doef, 2003).

Relationele en seksuele vorming is inmiddels een kerndoel in het voortgezet onderwijs, waardoor alle 13-15 jarigen minimaal 1 jaar binnen het vak biologie en verzorging enige mate van seksuele voorlichting krijgen. Maar seksuele voorlichting in het voortgezet onderwijs is niet voldoende. Seksuele voorlichting moet al veel eerder, namelijk op de basisschool beginnen. Helaas is dit in het basisonderwijs nog geenszins het geval; naar schatting wordt op slechts tien procent van alle basisscholen in Nederland seksuele voorlichting gegeven (Van der Doef, 2003).

Aan de leerlingen in groep 7 is gevraagd of ze thuis en op school seksuele voorlichting hebben gehad. Van de kinderen in groep 7 geeft 21% aan thuis seksuele voorlichting te hebben gehad; 66% geeft aan dat dit niet het geval is en dertien procent weet het niet. Hier is geen verschil naar geslacht gevonden.

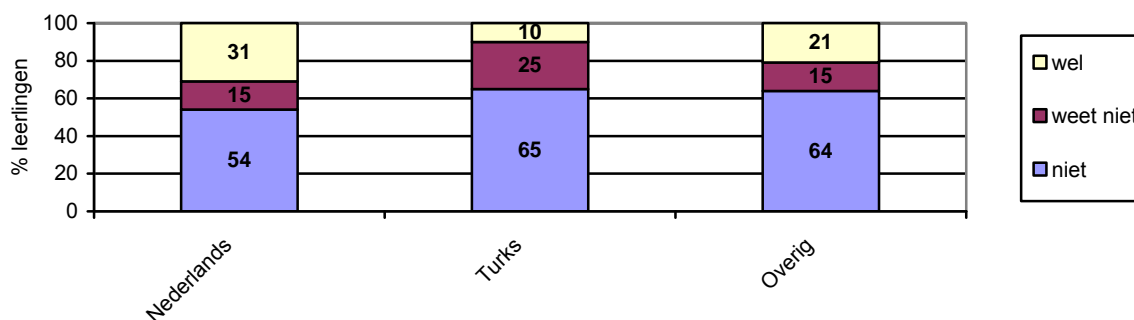
Meer kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst (25%) geven aan thuis seksuele voorlichting te hebben gehad en minder kinderen van Turkse herkomst (6%).

Acht procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan seksuele voorlichting gehad te hebben op school; 78% geeft aan dat dit niet het geval is en dertien procent weet het niet. Hier is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

In totaal geeft 26% van de leerlingen in groep 7 aan seksuele voorlichting te hebben gehad, thuis en/of op school, 58% geeft aan geen seksuele voorlichting te hebben gehad en zeventien procent weet het niet. Hier zijn geen verschillen naar geslacht gevonden.

Kinderen van Turkse herkomst geven het minst vaak aan thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad en kinderen van Nederlandse herkomst geven het meest aan seksuele voorlichting thuis en/of op school te hebben gehad (figuur 2.5.1.).

Figuur 2.5.1. Percentage kinderen in groep 7 dat aangeeft thuis en/of op school seksuele voorlichting te hebben gehad naar etnische herkomst

Seksueel contact

Tijdens de adolescentie neemt de seksuele ontwikkeling en het experimenteren met sex een belangrijke plaats in. Jongeren beginnen steeds vroeger te experimenteren op dit gebied en omdat ze steeds later een vaste relatie aangaan duurt deze periode doorgaans langer (Van Dorselaer et al., 2007).

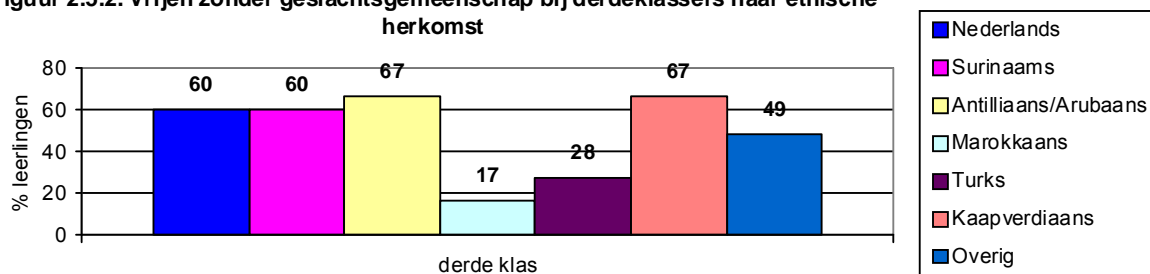
In de Jeugdmonitor zijn aan de leerlingen in de derde klas vragen gesteld over seksueel contact (vrijen met iemand zonder met elkaar naar bed te gaan en geslachtsgemeenschap). Ook zijn vragen gesteld over (on)veilig vrijen.

Vrijen met iemand (zonder met elkaar naar bed te gaan) wordt door 54% van de derdeklasser aangegeven. Het hebben van geslachtsgemeenschap (met iemand naar bed gaan) wordt door zestien procent van de derdeklasser gerapporteerd.

In de derde klas rapporteren jongens (58%) vaker te hebben gevreeën zonder geslachtsgemeenschap dan meisjes (51%). Voor geslachtsgemeenschap is geen verschil naar geslacht voor gevonden.

De mate waarin seksueel gedrag wordt gerapporteerd verschilt alleen naar etnische herkomst voor vrijen zonder geslachtsgemeenschap. Leerlingen van Marokkaanse en Turkse herkomst geven dit het minst vaak aan. Figuur 2.5.2. toont de verschillen naar etnische herkomst bij derdeklasser.

Figuur 2.5.2. Vrijen zonder geslachtsgemeenschap bij derdeklassers naar etnische herkomst

Vrijen wordt meer gerapporteerd door jongeren van het vmbo (58%) dan door leerlingen van havo/vwo (46%). Ook het percentage jongeren dat aangeeft wel eens met iemand naar bed te zijn geweest is hoger op het vmbo (18%) dan op havo/vwo (10%).

Aantal sekspartners

Van de leerlingen die al wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad (n=146) geeft 39% van de derdeklasser aan met meerdere personen geslachtsgemeenschap te hebben gehad.

(On)veilig vrijen

Wanneer jongeren onveilig vrijen, brengt dit risico's met zich mee voor de gezondheid. Jongeren die zonder condoom geslachtsgemeenschap hebben, lopen risico op een seksueel overdraagbare aandoening (soa). Ook lopen ze risico op een onbedoelde zwangerschap indien ook geen pil of ander anticonceptiemiddel wordt gebruikt (Schrijver en Schoemaker, 2008). Onderzoek wijst uit dat soa's onder Nederlandse jongeren nog steeds toenemen (Van Dorselaer et al., 2007). Deze toename valt deels te verklaren door de grotere testbereidheid onder jongeren waardoor het aantal gediagnosticeerde soa's toeneemt. Maar ook het toegenomen aantal seksueel actieve jongeren en het aantal wisselende sekspartners is een mogelijke verklaring hiervoor (Schrijvers en Schoemaker, 2008).

Voorbehoedsmiddelengebruik

Van de derdeklasser die aangeven wel eens met iemand naar bed te zijn geweest (n=146) rapporteert 30% daarbij niet altijd een condoom te hebben gebruikt. Voor het niet hebben gebruikt van een condoom zijn geen verschillen gevonden naar geslacht, etnische herkomst en schoolniveau.

53% van de derdeklasser die wel eens geslachtsgemeenschap hebben gehad, geven aan bij de laatste keer dat ze geslachtsgemeenschap hadden, een ander voorbehoedsmiddel (bv. pil, spiraaltje, prikpil) te hebben gebruikt. Meer meisjes (62%) dan jongens (45%) geven aan een ander voorbehoedsmiddel te hebben gebruikt. Autochtone jongeren (58%) geven vaker aan bij de laatste keer een ander voorbehoedsmiddel te hebben gebruikt dan allochtone jongeren (30%).

Uit tabel 2.5.1. blijkt dat een deel van de jongeren zich tijdens de laatste keer geslachtsgemeenschap onvoldoende heeft beschermd tegen soa en/of zwangerschap. Drie procent van de derdeklasser heeft bij de laatste keer geslachtsgemeenschap geen enkel voorbehoedsmiddel gebruikt (zie tabel 2.5.1.). Ongeveer een derde van de jongeren (30%) heeft meerdere voorbehoedsmiddelen gebruikt.

Tabel 2.5.1. Voorbehoedmiddelengebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap

	derdeklasser (N=135)
geen voorbehoedsmiddel	3%
alleen condoom	43%
alleen ander voorbehoedsmiddel (bv. de pil, spiraaltje, prikpil)	22%
zowel condoom als ander voorbehoedsmiddel	30%
weet niet of een condoom en/of ander voorbehoedsmiddel is gebruikt	2%

Waarom geen condoom?

Aan de jongeren die aangegeven hebben niet altijd een condoom te hebben gebruikt (n=42) is gevraagd naar de reden om geen condoom te gebruiken. De meest genoemde redenen om geen condoom te gebruiken zijn 'omdat de pil of ander voorbehoedsmiddel werd gebruikt', 'omdat we elkaar vertrouwden', 'omdat wij vaste verkering hadden' en 'omdat vrijen met condoom niet zo lekker is'.

Vergelijking met landelijke gegevens

Landelijke cijfers van het Trimbos-instituut laten zien dat vijftien procent van de 12-16 jarigen ooit geslachtsgemeenschap hebben gehad. Het condoomgebruik bij de laatste keer geslachtsgemeenschap is volgens landelijke gegevens 82% (Van Dorsselaer et al., 2007). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3. (Psychische) gezondheid en gedrag

Elk kind vertoont wel eens agressief gedrag of is wel eens angstig. Maar wanneer is dit gedrag gezond en wanneer spreekt men van problematisch gedrag bij kinderen en jongeren? Deze grens is niet gemakkelijk te trekken. Wat normaal gedrag is op een bepaalde leeftijd, kan op latere leeftijd wel problematisch zijn. Het gedrag van kinderen en jongeren verschilt ook sterk per situatie. Op school gedragen de meeste kinderen zich anders dan thuis. Om te beoordelen of het gedrag van een kind gezond of problematisch is, dient men dan ook rekening te houden met enerzijds de leeftijd van het kind en anderzijds met informatie van verschillende informanten (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

In dit hoofdstuk komen de twee belangrijkste typen psychische problemen van de jeugd aan de orde: emotionele problemen en gedragsproblemen. Deze problemen worden ook wel internaliserende en externaliserende problemen genoemd (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Externaliserend gedrag is naar buiten gericht en storend voor de omgeving. Het gaat hierbij om agressief en normoverschrijdend gedrag. Internaliserend gedrag is meer naar binnen gericht en daardoor voornamelijk storend voor het kind of de jongere zelf. Voorbeelden zijn angst, depressiviteit, teruggetrokkenheid, psychosomatische klachten (bijvoorbeeld hoofdpijn en buikpijn zonder aanwijsbare medische oorzaak) en eenzaamheid. Daarnaast komen in dit hoofdstuk ook de ervaren gezondheid, zorgen van ouders en de scores op de vragenlijsten voor psychosociale problemen aan de orde.

3.1. (Psychische) gezondheid

3.1.1. Ervaren gezondheid

Kernboodschap

- Volgens de ouders heeft 97% van de peuters en 96% van de kleuters een goede gezondheid. Van de kinderen in groep 7 geeft 88% aan zijn gezondheid (heel) goed te vinden en in de derde klas 86%.
- Kleuters van Turkse herkomst hebben volgens de ouders minder vaak een goede gezondheid.
- In de derde klas beoordelen meisjes hun gezondheid minder vaak als (heel) goed.

Op alle leeftijdsmomenten is een algemene vraag over ervaren gezondheid gesteld. Bij peuters en kleuters is deze vraag door ouders beantwoord. Vanaf groep 7 hebben kinderen/jongeren zelf een oordeel gegeven over hun gezondheid.

Peuters en kleuters

Volgens de ouders heeft 97% van de peuters een goede gezondheid. Bij de kleuters is dit percentage 96%. Vanwege te kleine aantallen kon dit niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst voor de peuters. Voor de kleuters is er geen verschil naar geslacht gevonden.

De gezondheid van kleuters van Turkse herkomst (88%) wordt door de ouders minder vaak als goed beoordeeld dan door de ouders van andere etnische herkomsten.

Groep 7 en derdeklasser

Van de leerlingen in groep 7 geeft 88% aan zijn gezondheid (heel) goed te vinden, bij de derdeklasser is dit 86%. Meisjes (83%) in de derde klas beoordelen hun gezondheid minder vaak als (heel) goed dan jongens (89%). Bij groep 7 is er geen verschil naar geslacht gevonden.

In groep 7 beoordelen kinderen van Nederlandse herkomst (91%) hun gezondheid vaker als (heel) goed. Voor de derde klas is er geen verschil gevonden naar etnische herkomst en schoolniveau.

Vergelijking met landelijke cijfers

Landelijke cijfers van het CBS laten zien dat 95% van de ouders van 0-11 jarigen de gezondheid van hun kind als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). In ditzelfde onderzoek is gevonden dat 90% van de 12-17 jarigen zijn gezondheid als goed tot zeer goed ervaart (CBS Statline, 2008). De percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.1.2. Emotionele problemen

Kernboodschap

- Volgens de ouders zijn bij de kleuters meer jongens zenuwachtig in nieuwe situaties.
- Meer kleuters van een overige etnische herkomst zijn volgens de ouders voor veel dingen bang.
- Zestien procent van de kinderen in groep 7 heeft een hoge score op sombere gevoelens.
- Meer meisjes in groep 7 hebben een hoge score op sombere gevoelens dan jongens.
- Bij vijftien procent van de derdeklasser is er sprake van emotionele problemen.
- Zestien procent van de derdeklasser heeft suïcidegedachtes, vier procent heeft een suïcidepoging ondernomen.
- Meer meisjes in de derde klas hebben emotionele problemen, suïcidegedachtes en een suïcidepoging ondernomen dan jongens.

Verschillende longitudinale onderzoeken tonen aan dat emotionele problemen in de jeugd in veel gevallen voortduren tot in de volwassenheid (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Uit onderzoek is ook gebleken dat veel angst- en stemmingsstoornissen bij volwassenen hun oorsprong hadden in de jeugd. Daarnaast verhogen ernstige emotionele problemen, en voornamelijk somberheidsgevoelens, (later) de kans op suïcide. Het inzicht krijgen in deze emotionele problemen in de jeugd is dan ook van groot belang (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Peuters

Aan de ouders van peuters zijn vragen voorgelegd over de mate waarin hun kind 'van streek is, snel huult' en een 'neerslachtige, verdrietige indruk maakt'. Volgens de ouders is veertien procent van de peuters vaak/bijna altijd van streek of huult snel. Voor deze vragen is geen verschil naar geslacht gevonden. Autochtone ouders (7%) rapporteren minder vaak dat hun kind vaak van streek is of snel huult dan allochtone ouders (24%).

Drie procent van de peuters maakt volgens hun ouders vaak/bijna altijd een neerslachtige, verdrietige indruk. Vanwege te kleine aantallen kon er niet vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst.

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van de kleuters is een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁵). De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven. Omdat deze subschalen in Nederland voor kleuters nog niet gevalideerd zijn worden voor de kleuters niet de score van de schaal gerapporteerd.

De stelling 'zenuwachtig in nieuwe situaties' wordt bij de ouders (11%) en leerkrachten (6%) het meest gerapporteerd. Alleen voor de stelling 'zenuwachtig in nieuwe situaties' is een verschil naar geslacht gevonden. Ouders rapporteren dit vaker voor jongens (14%) dan voor meisjes (8%). Wanneer er naar etnische herkomst wordt vergeleken, wordt er alleen een verschil voor de stelling 'voor veel dingen bang' gevonden. Minder kleuters van Nederlandse herkomst (5%) zijn volgens de ouders voor veel dingen bang en meer kleuters met een overige etnische herkomst (15%). De kleuters van Turkse herkomst (10%) verschillen niet van het gemiddelde op de stelling 'voor veel dingen bang'. Vanwege te kleine aantallen kan de vraag over 'vaak ongelukkig' niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst.

Bij de leerkrachten kunnen vanwege te kleine aantallen alleen de stellingen 'zenuwachtig in nieuwe situaties' en 'voor veel dingen bang' getoetst worden naar geslacht. Alleen de stelling 'zenuwachtig in nieuwe situaties' kan naar etnische herkomst worden getoetst. Voor deze stellingen is er geen verschil gevonden naar geslacht of etnische herkomst.

⁵ Subschaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com

Tabel 3.1.1. Emotionele problemen, naar leeftijdsmoment en geslacht

	kleuters		groep 7		Derde klas		
	ouders	leer-kracht	ouders	leer-kracht	jongens	meisjes	totaal
SDQ emotionele problemen							
- Vaak hoofdpijn	4%	2%	7%	5%	4%	9%	6%
- Veel piekeren	5%	2%	7%	4%	18%	31%	24%
- Vaak ongelukkig	2%	2%	2%	2%	2%	5%	4%
- Zenuwachtig in nieuwe situaties	11%	6%	11%	8%	9%	20%	14%
- Voor veel dingen bang	8%	3%	5%	4%	1%	7%	4%
ongunstige score (≥ 5)	*	*	12%	9%	7%	23%	15%
Suicidegedachten, afgelopen jaar							
	-	-	-	-	12%	21%	16%
Suicidepoging, ooit							
	-	-	-	-	2%	6%	4%

In de tabel zijn verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt (alleen derde klas losse vragen getoetst).

* Voor de kleuters kan er geen score worden berekend, wegens gebrek aan onderzoek is het niet bekend of de schaal betrouwbaar is voor kleuters en wat het punt is waarop gezegd kan worden dat er sprake is van emotionele problematiek.

Groep 7

Aan de leerlingen in groep 7 zijn negen vragen gesteld over het voorkomen van sombere gevoelens⁶. Wanneer minstens vier van de negen vragen negatief beantwoord worden, komt het kind in aanmerking voor nadere diagnostiek. In dit rapport is dan sprake van een hoge score op sombere gevoelens.

Bij minder jongens (11%) dan meisjes (21%) is sprake van een hoge score op sombere gevoelens (voor de totale groep 16%). Er is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Hiernaast is aan de ouders en leerkrachten van leerlingen van groep 7 een vijftal vragen gesteld over de mate waarin emotionele problemen aanwezig zijn (SDQ emotionele problemen⁷). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend voor groep 7 (range 0-10), waarbij een score van vijf of hoger (ouders en leerkracht) duidt op emotionele problematiek. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

Volgens de ouders vertoont twaalf procent van de kinderen in groep 7 emotionele problematiek. Volgens de ouders komt dit vaker voor bij meisjes (16%) dan jongens (8%). Ook zijn er verschillen naar etnische herkomst gevonden, de kinderen van overige etnische herkomst (23%) hebben volgens de ouders vaker emotionele problemen. De kinderen met een Nederlandse herkomst (8%) hebben volgens hun ouders minder vaak een ongunstige score op emotionele problematiek.

Volgens de leerkracht is bij negen procent van de leerlingen in groep 7 sprake van emotionele problematiek. Volgens de leerkrachten komt dit net als bij de ouders vaker voor bij meisjes (15%) dan jongens (5%). Bij de leerkrachten is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Bij twee procent van de leerlingen is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van emotionele problematiek. Dit kon vanwege te kleine aantallen niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklasser

Aan de leerlingen uit de derde klas zijn ook vijf vragen gesteld uit de SDQ vragenlijst over de mate waarin emotionele problemen voorkomen (SDQ emotionele problemen⁸). Over deze vijf vragen is een totaalscore berekend (range 0-10), waarbij een score boven de vijf duidt op emotionele problematiek⁹. Daarnaast is de leerlingen gevraagd of ze er wel eens aan gedacht hebben een einde aan het leven te maken en of ze ooit een suicidepoging ondernomen hebben. De resultaten zijn in tabel 3.1.1. weergegeven.

⁶ Korte Depressie Vragenlijst voor Kinderen (KDVK), De Wit, 1987.

⁷ Subschaaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁸ Subschaaal emotionele symptomen, afkomstig uit de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001); www.sdqinfo.com.

⁹ Deze score is afkomstig van het HBSC-onderzoek 2005 (Van Dorsselaer et al., 2007).

Bij vijftien procent van de derdeklasser is sprake van emotionele problemen. Meisjes (23%) rapporteren meer emotionele problemen dan jongens (7%). Voor emotionele problemen is geen verschil naar etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Van de derdeklasser heeft zestien procent in de afgelopen 12 maanden er minstens één keer aan gedacht een einde aan het leven te maken, meisjes (21%) vaker dan jongens (12%). Vier procent van de derdeklasser heeft aangegeven ooit een suïcidepoging ondernomen te hebben. Ook dit rapporteren meisjes (6%) vaker dan jongens (2%). Voor suïcidegedachten en pogingen is geen verschil naar etnische herkomst en schoolniveau gevonden.

Vergelijking met landelijke cijfers

Het percentage kinderen uit groep 7 met sombere gevoelens is lager dan op basis van landelijke gegevens verwacht zou worden (16% versus 20%, (De Wit, 1987)).

Van de leerlingen op het voortgezet onderwijs heeft volgens landelijk onderzoek vijftien procent emotionele problemen (Van Dorselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Voor suïcidegedachten en -pogingen zijn geen landelijke cijfers bekend.

3.2. Gedrag

3.2.1. Probleemgedrag

Kernboodschap

- Ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind regelmatig probleemgedrag vertoont (drie of meer ongunstige antwoorden).
- Ouders van allochtone kleuters geven vaker aan dat hun kind vaak dingen pikt.
- Zeven procent van de kinderen in groep 7 vertoont frequent probleemgedrag.
- Jongens in groep 7 geven vaker aan probleemgedrag te vertonen dan meisjes.
- 50% van de derdeklasser heeft zich meer dan eenmaal schuldig gemaakt aan probleemgedrag, acht procent aan een ernstig misdrijf.
- Meer jongens dan meisjes in de derde klas geven aan een probleemgedraging te vertonen.
- Meer vmbo-leerlingen geven aan zich meer dan eenmaal schuldig te hebben gemaakt aan een probleemgedraging dan havo/vwo-leerlingen.
- Vijf procent van de kinderen in groep 7 en tien procent van de derdeklasser draagt wel eens een wapen bij zich.
- Meer jongens in groep 7 en de derde klas dragen wel eens een wapen bij zich dan meisjes.
- Meer vmbo-leerlingen dragen wel eens een wapen bij zich dan havo/vwo-leerlingen.

Probleemgedragingen, zoals pesten, vechten en ongehoorzaamheid, kan schadelijke gevolgen hebben voor de ontwikkeling (Schrijvers en Schoemakers, 2008). Zo zijn gedragsproblemen in de jeugd vaak een voorloper van problemen in de volwassenheid. Kinderen en jongeren met gedragsproblemen functioneren minder goed in contact met anderen, ze worden regelmatig buitengesloten. Jongeren die ernstige gedragsproblemen hebben en daarnaast emotionele problemen (depressie) hebben, lopen meer kans om zelfmoord te plegen dan jongeren met een depressie alleen. De maatschappelijke kosten van probleemgedrag zijn daarnaast voor zowel de slachtoffers als de omgeving groot. Het is daarom van belang goed in kaart te brengen hoeveel jongeren eigenlijk gedragsproblemen vertonen, welk soort problemen zij vertonen en of zij in aantal toenemen (Schrijvers en Schoemakers, 2008).

Grenzen verkennen hoort bij het opgroeien van jongeren. Als onschuldig experimenteren echter verandert in strafbaar gedrag, spreken we van jeugdcriminaliteit. Jeugdcriminaliteit omvat alle strafbare gedragingen van jeugdigen. Niet alleen fietsendiefstal of vandalisme, maar ook mishandeling (indien gepleegd door een minderjarige) (Ministerie van Justitie, 2008).

Volgens cijfers van het Ministerie van Justitie (2008) vormt jeugdcriminaliteit een fors probleem in Nederland. De jeugdcriminaliteit daalt niet en jongeren die een misdrijf hebben gepleegd, vallen vaker in herhaling. Dit wordt recidive genoemd. Jongeren recidiveren vaker dan volwassenen. Burgers storen zich bovendien steeds meer aan jeugdcriminaliteit en de overlast die jongeren daarmee veroorzaken (Ministerie van Justitie, 2008).

Peuters

Koppig gedrag, driftig of jaloers zijn, aandacht opeisen, ruzie maken en speelgoed vernielen zijn vragen die betrekking hebben op probleemgedrag bij peuters. Ook is gevraagd naar ongehoorzaam zijn, het nooit beseft hebben van regels en het (bijna) nooit reageren op straf en beloning (tabel 3.2.1.).

Ouders van peuters geven relatief vaak aan dat hun kind aandacht opeist en soms of (bijna) nooit beseft heeft van regels (tabel 3.2.1.). Ook wordt vaak aangegeven dat het kind dwars of koppig is, ongehoorzaam is, of niet reageert op straf en beloning.

De stellingen 'Maakt vaak of (bijna) altijd ruzie of plaagt andere kinderen', 'verstoot vaak of (bijna) altijd activiteiten', 'vernielt vaak of (bijna) altijd speelgoed of spullen' en 'doet vaak of (bijna) altijd vervelende dingen' kunnen vanwege te kleine aantallen niet getoetst worden naar geslacht. Voor de overige stellingen zijn geen verschillen naar geslacht gevonden.

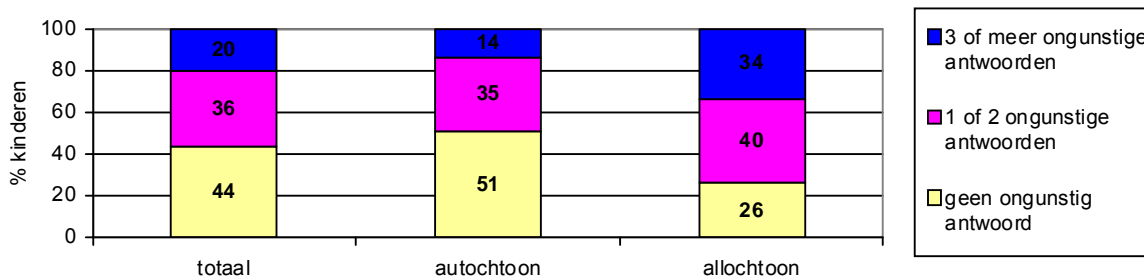
Tabel 3.2.1. Probleemgedrag peuters volgens de ouders

	%
Is vaak of (bijna) altijd dwars, koppig, verzet zich	18%
Is vaak of (bijna) altijd driftig, prikkelbaar	8%
Is vaak of (bijna) altijd jaloers	9%
Eist vaak of (bijna) altijd aandacht op	32%
Maakt vaak of (bijna) altijd ruzie of plaagt andere kinderen	2%
Verstoort vaak of (bijna) altijd activiteiten (bijv. van andere kinderen)	3%
Vernielt vaak of (bijna) altijd speelgoed of spullen	2%
Doet vaak of (bijna) altijd vervelende dingen (bijv. bijten, spugen knijpen, schoppen, slaan)	1%
Is soms of (bijna) nooit gehoorzaam	18%
Heeft soms of (bijna) nooit besef van regels en afspraken	29%
Reageert soms of (bijna) nooit op straf en beloning	16%

In de tabel zijn verschillen tussen jongens en meisjes dikgedrukt.

Van de vragen over probleemgedrag zijn de ongunstige antwoorden opgeteld¹⁰. Hier is een indeling van gemaakt in 'geen ongunstig antwoord', 'één of twee ongunstige antwoorden' en 'drie of meer ongunstige antwoorden' (figuur 3.2.1.). Voor deze indeling voor probleemgedrag bij de peuters is geen verschil naar geslacht gevonden.

Figuur 3.2.1. Probleemgedrag peuters volgens ouders voor totale groep en naar etnische herkomst

De mate waarin de peuters probleemgedrag vertonen, blijkt samen te hangen met de etnische herkomst (figuur 3.2.1.). Ouders van autochtone peuters geven vaker aan dat hun peuter geen probleemgedrag vertoont dan allochtone peuters. Allochtone peuters vertonen vaker 3 of meer ongunstige gedragingen dan autochtone peuters.

Kleuters

Aan de ouders en leerkrachten van kleuters zijn een vijftal vragen gesteld over gedragsproblemen (SDQ gedragsproblemen, een subschaal uit de SDQ). Deze gedragsproblemen zijn: driftbuien of woede-uitbarstingen, ongehoorzaamheid, vechten met of pesten van andere kinderen, liegen en bedriegen en pikken (tabel 3.2.2.).

In tabel 3.2.2. staan de percentages van de probleemgedragingen die de kleuters volgens de ouders vertonen. Voor 'vaak vechten of pesten' en 'vaak liegen en bedriegen' kan er vanwege te kleine aantallen getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst. Voor de overige drie vragen is geen verschil naar geslacht gevonden. Alleen voor 'pikt vaak dingen' is een verschil naar etnische herkomst gevonden. Ouders van allochtone kleuters (7%) geven vaker aan dat hun kind vaak dingen pikt dan ouders van autochtone kleuters (1%).

¹⁰ Ongunstige antwoorden hebben bij de negatief geformuleerde vragen (bijv. is jaloers) betrekking op de antwoordcategorieën "vaak of bijna altijd" en bij de positief geformuleerde vragen (bijv. is gehoorzaam) op de antwoordcategorieën "soms of bijna nooit".

In tabel 3.2.2. staan de percentages van de probleemgedragingen die de kleuters volgens de leerkrachten vertonen. Alleen voor 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' zijn en 'vaak vechten of pesten' kunnen bij de leerkrachten verschillen naar geslacht worden getoetst, bij de andere vragen kan dit niet vanwege te kleine aantallen. De leerkrachten geven vaker aan dat jongens (5%) andere kinderen pesten of vaker met andere kinderen vechten dan meisjes (1%). Voor 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' is geen verschil naar geslacht gevonden.

Alleen de stelling 'vaak ongehoorzaam aan volwassenen' kan naar etnische herkomst worden vergeleken, er is geen verschil gevonden.

Tabel 3.2.2. Gedragsproblemen kleuters

	ouders	leerkrachten
SDQ gedragsproblemen		
- Vaak driftbuien of woede-uitbarstingen	6%	1%
- Vaak ongehoorzaam aan volwassenen	5%	5%
- Vecht met of pest vaak andere kinderen	1%	3%
- Liegt of bedriegt vaak	1%	1%
- Pikt vaak dingen	3%	1%

Groep 7 en derdeklasser

Groep 7

Aan de kinderen in groep 7 zijn verschillende vragen voorgelegd over probleemgedrag (tabel 3.2.3.). De meest genoemde gedragingen zijn 'eens iemand in elkaar geslagen' en 'tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan'. Bij beide gedragingen geeft 23% van de kinderen in groep 7 aan zich daar het afgelopen jaar tenminste eenmaal schuldig aan te hebben gemaakt. 'Eens iemand in elkaar geslagen' wordt door dertien procent van de kinderen aangegeven dat zij dat meer dan één keer hebben gedaan en bij 'tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan' geeft tien procent aan dit meer dan één keer te hebben gedaan. De gedragingen bij tenminste één keer zijn ook getoetst naar geslacht. In tabel 3.2.3. zijn de percentages die verschillen naar geslacht dikgedrukt. Van alle gedragingen waarbij een verschil is gevonden vertonen jongens deze vaker dan meisjes. De gedragingen 'zonder dat het mocht ergens naar binnen gegaan om iets te stelen' en 'iemand gedwongen geld of andere waardevolle spullen aan jou te geven' kunnen vanwege te kleine aantallen niet getoetst worden.

Tabel 3.2.3. Probleemgedrag in het afgelopen jaar: groep 7

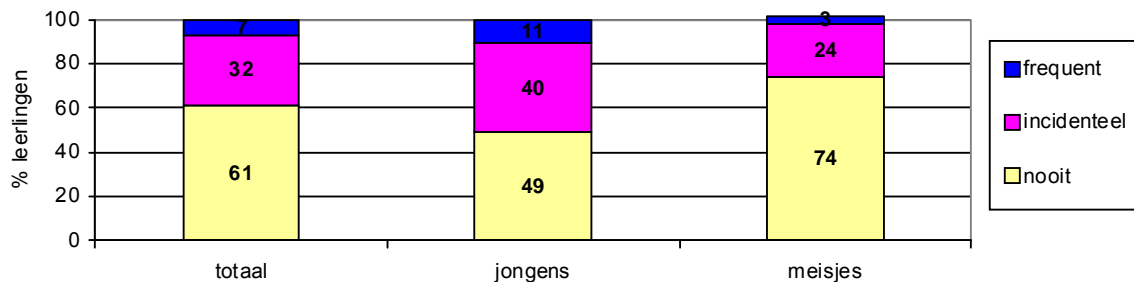
	tenminste 1 keer	meer dan 1 keer
Iets uit een winkel meegenomen zonder te betalen	6%	1%
Muren, bushokjes of portieken beklad met stiften of een spuitbus	6%	1%
Met opzet iets op straat beschadigd of kapot gemaakt	6%	1%
Met opzet iets in brand gestoken dat niet van jou was	5%	2%
Op school iets gestolen van leerlingen, van leraren, van andere mensen op school of van de school zelf	5%	1%
Zonder dat het mocht ergens naar binnen gegaan om iets te stelen	1%	1%
Iemand bedreigd met een mes of ander wapen alleen om hem/haar bang te maken	4%	1%
Iemand gedwongen geld of andere waardevolle spullen aan jou te geven	<1%	0%
Tegen iemand gezegd dat je hem/haar in elkaar zou slaan	23%	10%
Eens iemand in elkaar geslagen	23%	13%

Als een gedraging verschilt tussen jongens en meisjes is deze dikgedrukt, alleen getoetst voor tenminste één keer.

Aan de hand van de vragen over probleemgedrag is een indeling gemaakt in 'geen probleemgedrag', 'incidenteel probleemgedrag' en 'frequent probleemgedrag'¹¹. Frequent probleemgedrag wordt door zeven procent van de kinderen in groep 7 gerapporteerd.

Jongens rapporteren aanzienlijk vaker incidenteel en frequent probleemgedrag dan meisjes (figuur 3.2.2.). Er is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 3.2.2. Probleemgedrag in groep 7 naar geslacht

Derdeklasser

In tabel 3.2.4. is het percentage derdeklasser in Vlaardingen weergegeven dat in de afgelopen twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste eenmaal een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond. Ook is het percentage jongeren dat vaker dan eenmalig een bepaalde probleemgedraging heeft vertoond weergegeven.

De probleemgedraging die door derdeklasser het meest gerapporteerd wordt is: 'meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen'. In de derde klas heeft 46% zich in het jaar voor het onderzoek tenminste éénmaal aan zwartrijden schuldig gemaakt; 28% heeft dit meer dan één keer gedaan.

Andere probleemgedragingen die vaak genoemd worden zijn: 'betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen mensen op een openbaar terrein' (31%), 'brandje gesticht' (20%) en 'dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus' (18%).

Zorgwekkend is dat acht procent van de derdeklasser aangeeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een ernstig geweldsdelict te hebben gepleegd; drie procent geeft aan zich meer dan eenmalig aan een dergelijk delict schuldig te hebben gemaakt.

¹¹ Probleemgedrag wordt in dit rapport frequent genoemd wanneer leerlingen meer dan 3 probleemgedragingen rapporteren over het afgelopen jaar of wanneer leerlingen rapporteren 1 of meer probleemgedragingen vaak of heel vaak te hebben gedaan het afgelopen jaar.

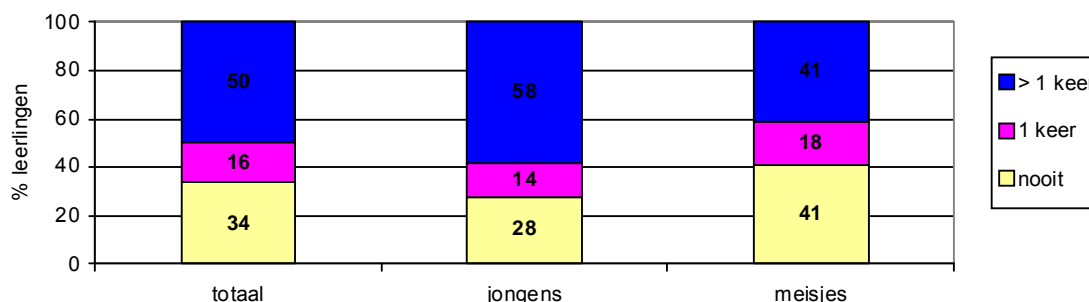
Tabel 3.2.4. Probleemgedrag in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek

	tenminste 1 keer	meer dan 1 keer
Vandalisme	33%	17%
Dingen beklad met stiften of met een spuitbus, zoals een muur, bushokje of bus (graffiti)	18%	6%
Met opzet iets op straat vernield (bv een straatlantaarn, auto of bushokje)	8%	3%
Brandje gesticht	20%	10%
Gevecht	33%	19%
Iemand lastig gevallen of bedreigd hem/haar in elkaar te slaan	12%	4%
Betrokken geweest bij een gevecht of onenigheid tussen Mensen op een openbaar terrein	31%	16%
Diefstal	52%	35%
Iets van minder dan 5 euro uit een winkel gestolen	10%	4%
Iets van 5 euro of meer uit een winkel gestolen	3%	1%
Iets gepikt van anderen op school/studie/werk	8%	2%
Geld gestolen van thuis (bv van vader of moeder)	8%	2%
Zonder toestemming ergens naar binnen geklommen, in een school of huis, met de bedoeling iets mee te nemen	1%	<1%
Een fiets gestolen	3%	1%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist dat het gestolen was	5%	2%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	46%	28%
Ernstig geweldsdelict	8%	3%
Iemand in elkaar geslagen of zo geslagen dat hij/zij naar de dokter moest	4%	1%
Iemand bedreigd met een wapen of bedreigd hem/haar in elkaar te slaan alleen om hem/haar bang te maken	4%	1%
Iemand bedreigd met een wapen of bedreigd hem/haar in elkaar te slaan om geld of andere waardevolle artikelen te krijgen	<1%	0%
Iemand met een mes of wapen verwond	<1%	<1%
Ouders mishandeld	4%	1%
Een van je ouders/verzorgers geslagen of geschopt	4%	1%
Weglopen	4%	1%
Weggelopen van huis en 1 of meer nachten weggebleven	4%	1%
Probleemgedrag totaal	66%	50%

66% van de derdeklasser zegt zich in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek tenminste éénmaal schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag. De helft van de jongeren geeft aan zich in deze periode meer dan één keer schuldig te hebben gemaakt aan een vorm van probleemgedrag.

In de derde klas wordt door jongens aanzienlijk meer probleemgedrag gerapporteerd dan door meisjes (figuur 3.2.3.).

Figuur 3.2.3. Probleemgedrag derde klas voor totale groep en naar geslacht

De mate waarin probleemgedrag voorkomt blijkt ook samen te hangen met het schoolniveau van de leerlingen. In de derde klas wordt probleemgedrag (meer dan 1 keer in de afgelopen 12 maanden) door leerlingen op het vmbo (55%) vaker gerapporteerd dan door leerlingen op havo/vwo (37%). Er is geen verschil gevonden naar etnische herkomst.

Wapenbezit (groep 7 en derde klas)

Aan de leerlingen in groep 7 en derde klas is gevraagd of ze wel eens een wapen bij zich dragen (bijvoorbeeld om zich te verdedigen, zich veilig te voelen of om iemand ermee te bedreigen).

Vijf procent van de leerlingen in groep 7 geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen; in de derde klas is dit tien procent. De meeste leerlingen doen dit af en toe. Één procent van de derdeklasser geeft aan (bijna) elke dag een wapen bij zich te dragen. Geen van de kinderen in groep 7 geeft dit aan.

Twee procent van de derdeklasser geeft aan wel eens een wapen mee te nemen naar school. Vijf procent van de derdeklasser geeft aan wel eens een wapen bij zich te dragen bij het uitgaan.

Jongens (groep 7 9% derde klas 15%) geven aan vaker dan meisjes (groep 7 0% derde klas 4%) wel eens een wapen bij zich te dragen.

In de derde klas geven vmbo-leerlingen (11%) vaker aan een wapen bij zich te dragen dan havo/vwo leerlingen (6%).

Voor beide leeftijdsmomenten is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Vergelijking met landelijke cijfers

In tabel 3.2.4 staan de landelijke percentages jongeren die aangeven zich schuldig te hebben gemaakt aan diverse vormen van probleemgedrag, verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (2004)¹². Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de landelijke vraagstelling soms afwijkt van de vraagstelling in de JMR. Ook zijn de landelijke cijfers anoniem verzameld, terwijl de afname in Vlaardingen niet anoniem maar vertrouwelijk was. Uit onderzoek blijkt dat jongens tijdens een vertrouwelijke afname van de JMR minder probleemgedrag rapporteren dan jongens die anoniem deelnemen aan de JMR (Van de Looij-Jansen et al., 2006). Bij de Vlaardingse cijfers kan dus sprake zijn van onderrapportage.

¹² De landelijke cijfers zijn gebaseerd op vragen over het zelf gepleegd hebben van enkele veel voorkomende delicten (in de afgelopen 12 maanden) in de module Jeugd van het Permanent Onderzoek Leefsituatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (de leefsituatie van 12- tot en met 29-jarigen). De gegevens zijn gegenereerd via CBS Statline (<http://statline.cbs.nl>).

Tabel 3.2.4 Probleemgedrag in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek: vergelijking met landelijk

landelijk	12-17 jarigen
Probleemgedrag (tenminste 1 keer in de afgelopen 12 maanden)	
Muren, gevels of andere dingen bespoten of beschilderd met een spuitbus of met stiften	11%
Wel eens iemand bedreigd	8%
Iemand met een mes of ander wapen verwond	1%
Iets uit een winkel gestolen	10%
Iets gestolen op school of werk	11%
Een fiets gestolen	5%
Iets gekocht of verkocht waarvan je wist of vermoedde dat het gestolen was heling	6%
Meegereden met bus/trein/tram/metro zonder te betalen	25%
Wapenbezit	
Ter verdediging een wapen bij zich dragen	10%

3.2.2. Spijbelen

Kernboodschap

- Volgens de leerkracht is één procent van de kleuters afwezig vanwege ongeoorloofd verzuim en minder dan één procent bij de leerlingen in groep 7.
- Dertien procent van de derdeklasser heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek gespijbeld.
- Meer havo/vwo-leerlingen geven aan te hebben gespijbeld dan vmbo-leerlingen.

Tussen spijbelen en de beleving van school, de leerkrachten en de behaalde resultaten kan een verband gelegd worden (Van Dorsselaer et al., 2007). Leerlingen die hun leerkrachten niet aardig en niet eerlijk vinden, die het niet leuk vinden op school en die het gevoel hebben niet zo goed te presteren, spijbelen vaker dan de leerlingen die dit niet vinden. Dit wijst erop dat spijbelen voor een deel een kwestie van motivatie lijkt. Spijbelen kan daarnaast ook andere redenen hebben, waaronder pragmatische gronden als het vermijden van een onbelangrijke les. Los van de reden is frequent spijbelen ongewenst, omdat het risico's met zich meebrengt voor de verdere schoolcarrière (Van Dorsselaer et al., 2007).

Kleuters en groep 7

Aan de leerkrachten van kinderen in groep 2 en groep 7 is gevraagd of het kind vaak afwezig is vanwege ongeoorloofd verzuim. Bij één procent van de kinderen in groep 2 en bij minder dan één procent van de kinderen in groep 7 is dit volgens de leerkracht het geval. Vanwege te kleine aantallen kan dit voor groep 2 en 7 niet verder vergeleken worden naar geslacht en etnische herkomst.

Derdeklasser

Aan de leerlingen is gevraagd of zij in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek gespijbeld hebben en zo ja, hoeveel uur zij gespijbeld hebben. Dertien procent van de derdeklasser geeft aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Negen procent van de derdeklasser heeft één of twee uur gespijbeld in de laatste vier weken, vier procent geeft aan drie of meer uur te hebben gespijbeld.

Leerlingen op havo/vwo (18%) geven vaker aan te hebben gespijbeld dan leerlingen op het vmbo (11%). In spijbeldgedrag is er geen verschil gevonden naar geslacht en etnische herkomst.

Vergelijking met landelijke cijfers

Volgens landelijke cijfers is het percentage leerlingen dat spijbelt op het voortgezet onderwijs veertien procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken. Bij het interpreteren van deze resultaten is echter wel voorzichtigheid in geboden, in de landelijke onderzoeken hebben leerlingen anoniem kunnen antwoorden, in de JMR is de afname van de vragenlijst vertrouwelijk. Hierdoor hebben de Vlaardingse leerlingen wellicht minder vaak toegegeven dat zij spijbelen.

3.2.3. Pesten

Kernboodschap

- Volgens de leerkracht wordt vijftien procent van de kleuters gepest, 29% pest andere kinderen.
- Kleuters van een overige etnische herkomst worden vaker gepest en pesten vaker.
- Een kwart van de kinderen in groep 7 wordt wel eens gepest, dertien procent van de derdeklasser.
- Autochtone derdeklasser worden vaker gepest dan allochtone derdeklasser
- Vmbo-leerlingen worden vaker gepest dan havo/vwo-leerlingen.
- 23% van de kinderen in groep 7 pest wel eens andere kinderen en 21% van de derdeklasser.
- Jongens in groep 7 en de derde klas pesten vaker anderen dan meisjes.

Pesten uit zich in het herhaald psychisch en/of fysiek mishandelen van leeftijdgenoten die zichzelf niet makkelijk kunnen verdedigen (Van Dorsselaer et al., 2007). De relatie tussen dader en slachtoffer is er één van ongelijkheid: de dader is iemand die fysiek en verbaal sterker is dan het slachtoffer. Zelf pesten en gepest worden zijn vaak aan elkaar gerelateerd: een deel van de gepeste jongeren pest vaak weer anderen. Het type kind dat risico loopt om slachtoffer te worden van pesten is tegelijk teruggetrokken en sociaal onhandig. Kinderen die zowel sociaal actief en agressief zijn blijken juist vaker het risico te lopen om tegelijk dader en slachtoffer van pesten te zijn (Van Dorsselaer et al., 2007).

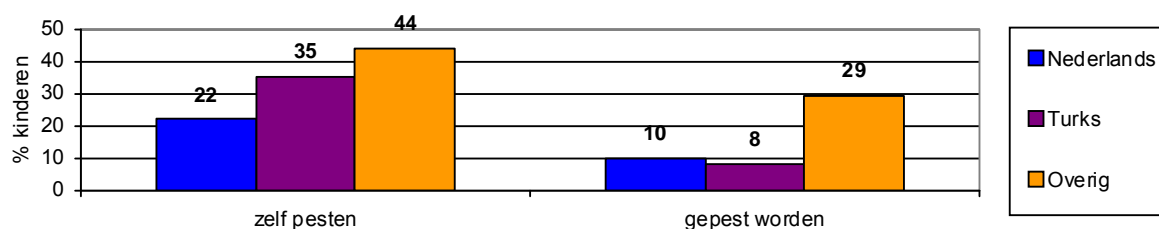
De gevolgen van pesten kunnen onder andere zijn; buikpijn, hoofdpijn, slaapproblemen en depressieve klachten. Kinderen die gepest zijn hebben vaak een negatief zelfbeeld. Dit zorgt er voor dat deze kinderen moeite hebben om contact te leggen met andere kinderen.

Kleuters

Aan de leerkrachten zijn vier vragen gesteld over pesten in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: of het kind fysiek gepest wordt, of het kind verbaal gepest wordt, of het kind wordt buitengesloten en of er spullen van het kind worden verstoofd. Ook is gevraagd of het kind deze gedragingen zelf naar andere kinderen toe doet.

Volgens de leerkrachten wordt vijftien procent één of meerdere keren per maand gepest en 29% van de kinderen heeft anderen gepest. Voor zelf pesten en gepest worden is er geen verschil naar geslacht gevonden, maar wel naar etnische herkomst. Leerkrachten geven minder vaak aan dat kleuters van Nederlandse herkomst andere kinderen pesten en gepest worden en geven vaker aan dat kinderen van een overige etnische herkomst andere kinderen pesten en gepest worden (figuur 3.2.4.).

Figuur 3.2.4. Percentage kleuters dat volgens de leerkracht pest en gepest wordt naar etnische herkomst

Groep 7 en derdeklasser

Aan de leerlingen in groep 7 en derdeklasser op het voortgezet onderwijs is gevraagd hoe vaak ze in de afgelopen drie maanden voorafgaand aan de vragenlijst zijn gepest op school en of zij in deze periode wel eens anderen hebben gepest.

Gepest worden

Een vierde van de leerlingen in groep 7 geeft aan in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek wel eens gepest te zijn door schoolgenootjes, waarvan zeven procent aangeeft dat dit één of meerdere keren per week aan de orde is. Van de derdeklasser geeft dertien procent aan in de drie maanden voor het onderzoek te zijn gepest, vijf procent van de leerlingen geeft aan één of meerdere keren per week te worden gepest.

In de derde klas en groep 7 is er geen verschil naar geslacht gevonden en naar etnische herkomst is er alleen een verschil gevonden voor de derde klas. Autochtone jongeren (15%) in de derde klas geven vaker aan gepest te worden dan allochtone kinderen (8%). Leerlingen op het vmbo (15%) rapporteren vaker dat ze gepest worden dan leerlingen op havo/vwo (6%).

Anderen pesten

Pesten van andere kinderen wordt door 23% van de leerlingen in groep 7 gerapporteerd, vier procent geeft aan één of meerdere keren per week anderen te pesten. 21% van de derdeklasser rapporteert wel eens anderen te hebben gepest in de drie maanden voorafgaand aan het onderzoek: twee procent geeft aan één keer per week of vaker anderen te hebben gepest.

Voor beide leeftijdsmomenten geldt dat jongens vaker dan meisjes aangeven wel eens een ander te hebben gepest (groep 7 28% versus 17%; derde klas 25% versus 16%).

Op het voortgezet onderwijs en in groep 7 is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden en voor de derde klas ook niet naar schoolniveau.

Vergelijking met landelijke cijfers

Het landelijke percentage 12-16 jarigen dat aangeeft minstens twee keer per maand gepest te worden is zeven procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Het landelijke percentage leerlingen dat aangeeft minstens twee keer per maand anderen te pesten is negen procent (Van Dorsselaer et al., 2007). Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

3.3. Beoordeling psychische gezondheid en gedrag

3.3.1. Score op psychosociale problemen

Kernboodschap

- Volgens de ouders heeft twaalf procent van de kleuters een score boven de norm op psychosociale problemen, volgens de leerkracht acht procent en drie procent van de kleuters heeft volgens zowel de ouders als de leerkracht een zorgelijke score op psychosociale problemen.
- Volgens de ouders heeft twaalf procent van de kinderen in groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen, volgens de leerkracht zes procent en drie procent van de kinderen in groep 7 heeft volgens zowel de ouders als de leerkracht een zorgelijke score op psychosociale problemen.
- Bij de kleuters (volgens leerkracht) en kinderen in groep 7 (volgens ouders) scoren kinderen van een overige etnische herkomst vaker boven de norm op psychosociale problemen.
- Elf procent van de derdeklasser heeft een score boven de norm op psychosociale problemen.
- Meer meisjes in de derde klas hebben een hoge score op psychosociale problemen dan jongens.
- Meer vmbo-leerlingen hebben een hoge score op psychosociale problemen dan havo/vwo leerlingen.

Door totaalscores op vragen naar psychosociale problemen in de JMR-vragenlijsten te vergelijken met normen, kan vastgesteld worden bij hoeveel kinderen de totaalscore werkelijk zorgelijk is. Voor kleuters, leerlingen uit groep 7 en VO leerlingen zijn dergelijke normen bekend. Bij peuters bestaan dergelijke normen op dit moment nog niet.

Omdat de gebruikte vraagstellingen en normen verschillen tussen de leeftijdsmomenten, is vergelijking tussen de leeftijdsmomenten niet mogelijk.

Kleuters

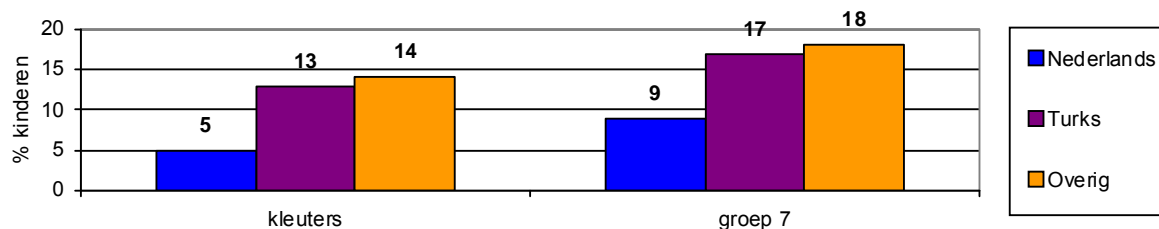
Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kleuters. Een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en een score van dertien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de antwoorden van de ouders heeft twaalf procent van de kleuters een score boven de norm op psychosociale problemen. Dit aantal is gelijk voor jongens en meisjes en verschilt niet naar etnische herkomst.

Volgens de leerkracht is bij acht procent van de kleuters sprake van een zorgelijke score. Bij de leerkrachten is geen verschil naar geslacht, maar wel naar etnische herkomst gevonden. Leerkrachten rapporteren minder vaak bij kleuters van Nederlandse herkomst een zorgelijke score en vaker bij kleuters van een overige etnische herkomst (figuur 3.3.1.).

Bij drie procent van de kleuters is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van een zorgelijke score op psychosociale problemen. Dit kon vanwege te kleine aantallen niet worden vergeleken naar geslacht en etnische herkomst.

Figuur 3.2.4. Percentage dat een zorgelijke score heeft op psychosociale problemen naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Groep 7

Op basis van de antwoorden van ouders en leerkrachten op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) zijn totaalscores berekend bij de kinderen in groep 7. Een score van veertien of hoger duidt bij de ouders op een zorgelijke score op psychosociale problemen en een score van achttien of hoger duidt bij de leerkrachten op psychosociale problemen.

Volgens de ouders heeft twaalf procent van de kinderen uit groep 7 een score boven de norm op psychosociale problemen. Hier is geen verschil gevonden tussen jongens en meisjes. Wel zijn er verschillen tussen de etnische herkomsten gevonden. Volgens de ouders hebben de kinderen van een overige etnische herkomst vaker een score boven de norm op psychosociale problemen en kinderen van Nederlandse herkomst hebben minder vaak een score boven de norm op psychosociale problemen (figuur 3.3.1.).

De leerkrachten rapporteren voor zes procent van de leerlingen een score boven de norm op psychosociale problemen. Bij de leerkrachten is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Bij drie procent van de leerlingen is zowel volgens de ouders als de leerkracht sprake van een zorgelijke score. De aantallen zijn te klein om naar geslacht en etnische herkomst te vergelijken.

Derdeklasseer

Op basis van de antwoorden van leerlingen in de derde klas zelf zijn op de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) totaalscores berekend. Bij een score van zestien of hoger duidt op een zorgelijke score op psychosociale problemen¹³.

Bij elf procent van de derdeklasseer is sprake van een hoge score op psychosociale problemen. Dit verschilt naar geslacht, vijftien procent van de meisjes en acht procent van de jongens heeft een hoge score op psychosociale problemen. Bij leerlingen van het vmbo (13%) komt een hoge score op psychosociale problemen vaker voor dan bij leerlingen van havo/vwo (7%). Bij de derdeklasseer is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Vergelijking met landelijke cijfers

Uit landelijk onderzoek door Reijneveld (Reijneveld et al., 2005), waarin de Child Behavior Check List (CBCL) is gebruikt, blijkt dat negen procent van de ouders van 4-16 jarige kinderen emotionele en gedragsproblemen rapporteren en dat dit percentage hoger ligt bij allochtone kinderen dan bij autochtone kinderen. Deze percentages kunnen door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

Uit een ander landelijk onderzoek (Van Dorsselaer et al., 2007) blijkt dat zestien procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs (12-16 jarigen) een zorgelijke score op psychosociale problemen heeft. Voor dit onderzoek is de Strengths and Difficulties Questionnaire gebruikt en er is aan de leerlingen zelf gevraagd om de vragenlijst in te vullen. Dit percentage kan door het gebruik van andere instrumenten en leeftijdsmomenten niet worden vergeleken.

¹³ Totale probleemscore van de Strengths and Difficulties Questionnaire (Van Widenfelt, 2003; Goodman, 2001). Afkappunt gebaseerd op het HBSC-onderzoek 2005 (Health Behaviour in School-aged Children, Van Dorsselaer et al., 2007)

3.3.2. Zorgen van ouders over de opvoeding

Kernboodschap

- Drie procent van de ouders van peuters maakt zich vaak of erg vaak zorgen over de opvoeding van het kind.

Peuters

Aan de ouders van de peuters is gevraagd of de ouder zich de afgelopen maand zorgen heeft gemaakt over de opvoeding van het kind. Deze vraag is door drie procent beantwoord met 'vaak' of 'erg vaak'. Vanwege te kleine aantallen kon dit niet getoetst worden naar geslacht en etnische herkomst.

4. Leefomgeving

De ontwikkeling van kinderen en jongeren wordt deels bepaald door aanleg, maar ook de omgeving speelt een belangrijke rol (Bronfenbrenner en Ceci, 1994). In de eerste levensjaren is vooral de invloed van het gezin groot. Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefgebied groter en spelen leeftijdsgenootjes en de buurt een grotere rol (Goudena, 1994). Wat in de omgeving van het kind of jongere gebeurt kan een negatieve invloed hebben. Kinderen van gescheiden ouders hebben een grotere kans op het vertonen van probleem- en delinquentgedrag, psychische problemen en schoolproblemen (Hermanns, Schrijvers en Öry, 2005). Andere kenmerken en factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op (de ontwikkeling van) het kind zijn een laag opleidingsniveau van de ouders, alleenstaand ouderschap en het meemaken van ingrijpende gebeurtenissen (Hermanns et al., 2005).

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal factoren uit de leefomgeving van het kind en de jongeren.

4.1. Gezin

4.1.1. Gezinssituatie

Kernboodschap:

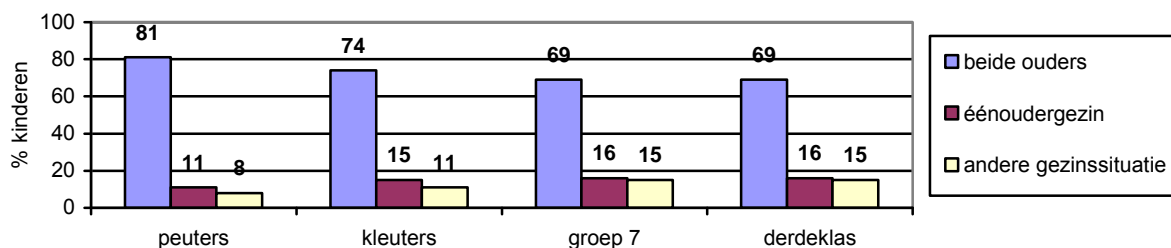
- 81% van de peuters, 74% van de kleuters, 69% van de kinderen in groep 7 en 69% van de derdeklasser woont bij beide ouders.
- Minder leerlingen op het vmbo wonen bij beide ouders dan havo/vwo-leerlingen.
- Allochtone peuters wonen vaker in een andere gezinssituatie, net als kleuters van Turkse herkomst en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst.
- Kleuters van een overige etnische herkomst wonen vaker in een eenoudergezin.

Gezinssamenstelling

In de afgelopen jaren heeft in Nederland een verschuiving in de gezinssamenstelling plaatsgevonden. Mede door een toename van het aantal echtscheidingen is het aantal samengestelde gezinnen en éénoudergezinnen toegenomen (Garssen en Harmsen, 2005; Steenhof, 2007).

Het percentage kinderen en jongeren dat bij beide ouders woont, wordt lager naarmate de kinderen ouder worden (figuur 4.1.1.).

Figuur 4.1.1. Indeling in gezinsituatie naar leeftijdsmoment

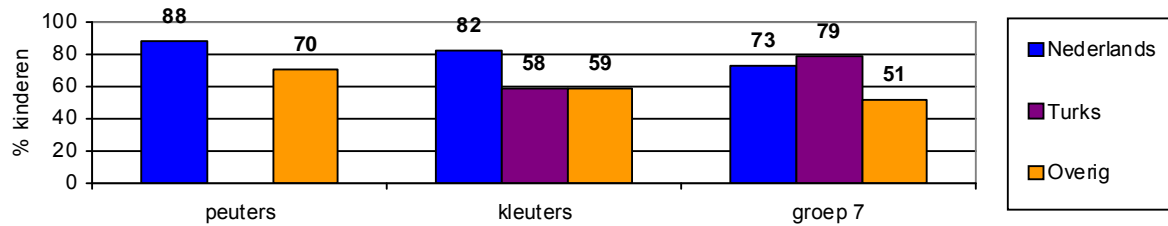

Toelichting bij figuur 4.1.1.: andere gezinssituatie bestaat onder andere uit samengestelde gezinnen, kinderen die in een internaat wonen, kinderen die in pleeggezinnen wonen en kinderen die bij andere familieleden wonen.

Voor het voortgezet onderwijs is een verschil naar schoolniveau gevonden. Minder leerlingen op het vmbo (67%) wonen bij beide ouders dan leerlingen op havo/vwo (76%).

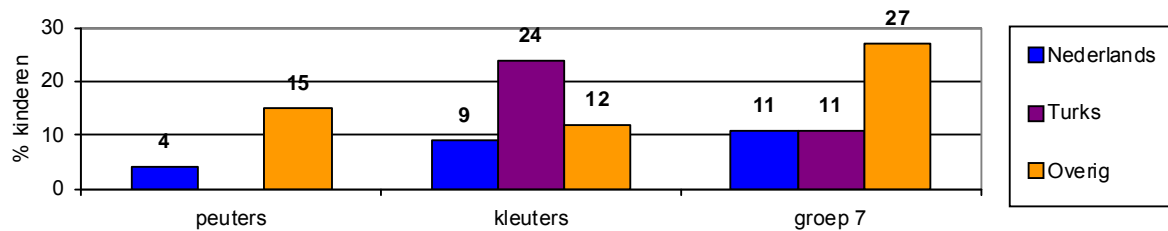
Kinderen van Nederlandse herkomst wonen vaker bij beide ouders, behalve bij de derdeklasser (figuur 4.1.2.). Allochtone peuters, kleuters van Turkse herkomst en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie (figuur 4.1.3.). Kleuters van een overige etnische herkomst wonen vaker in een eenoudergezin (figuur 4.1.4.). Bij de derdeklasser is geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 4.1.2. Percentage dat bij beide ouders woont naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

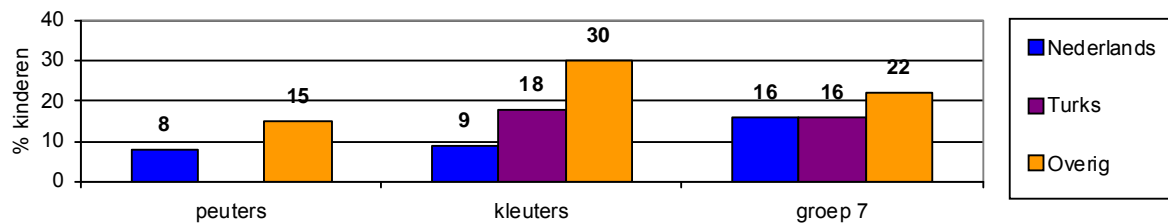
Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Figuur 4.1.3. Percentage dat in een overige gezinssituatie woont naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Figuur 4.1.4. Percentage kleuters dat in een eenoudergezin woont naar etnische herkomst

Bij de peuters zijn de kinderen met een Turkse herkomst in de groep overig opgenomen.

Vergelijking met landelijke cijfers

In een landelijk onderzoek is gevonden dat twaalf procent van de kinderen en jongeren tot vijftien jaar in Nederland in een eenoudergezin leeft (Garssen et al., 2005). Van dit onderzoek zijn geen cijfers per leeftijdsmoment bekend. Daarom is er geen verschil ten opzichte van de resultaten van de JMR getoetst.

4.1.2. Ingrijpende gebeurtenissen

Kernboodschap:

- 57% van de peuters, 74% van de kleuters, 85% van de kinderen in groep 7 en 91% van de derdeklasser heeft tenminste één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt.
- Meer kleuters en kinderen in groep 7 van Nederlandse herkomst hebben een ingrijpende gebeurtenis meegemaakt.
- Meisjes in de derde klas geven vaker aan een ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt dan jongens.
- Meer vmbo-leerlingen geven aan een ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt dan havo/vwo-leerlingen.

Aan de ouders van peuters, kleuters en leerlingen in groep 7 is gevraagd naar het ooit meegemaakt hebben van ingrijpende gebeurtenissen. Zoals het overlijden van een familielid of geliefd persoon, langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid, conflicten of ruzies binnen het gezin, problemen met een ander kind in het gezin en verhuizing of migratie. Wanneer kinderen vaak of veel ingrijpende gebeurtenissen meemaken is de kans groter dat het kind nu of in de toekomst een ongunstige ontwikkeling doormaakt (Hermanns et al., 2005). Bij de jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs zijn in een soortgelijke vraag de gebeurtenissen aan de jongeren zelf gevraagd.

Peuters, kleuters en kinderen uit groep 7

In tabel 4.1.1. staat per ingrijpende gebeurtenis het percentage ouders weergegeven dat rapporteert ooit deze gebeurtenis te hebben meegemaakt.

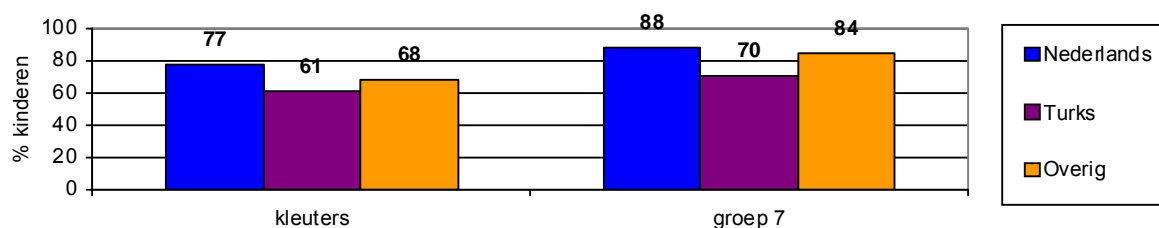
Tabel 4.1.1. Percentage gezinnen die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

	peuters	kleuters	groep 7
Overlijden van familielid of geliefd persoon	28%	37%	60%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van het kind zelf	10%	10%	12%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid	14%	16%	25%
Psychische problemen ouders	10%	7%	11%
Ongeval(len)	6%	4%	9%
Slachtoffer van geweld of criminaliteit	3%	2%	4%
Conflicten of ruzies buiten het gezin	4%	5%	12%
Conflicten of ruzies binnen het gezin	8%	12%	22%
Echtscheiding of voor langere tijd weggaan van gezinslid	3%	12%	21%
Uitbreiding gezin door geboorte (één of meerdere kinderen)	18%	37%	31%
Uitbreiding gezin: stiefvader/-moeder en/of stiefkind erbij	2%	7%	12%
Problemen met ander kind in het gezin	1%	4%	10%
Problemen in verband met werk/werkloosheid	6%	4%	9%
Problemen in verband met geld/inkomen	7%	5%	8%
Problemen met drank of verslaving	1%	1%	3%
Verhuizing of migratie	21%	21%	25%
Woonproblemen, problemen met huisvesting of verblijf in Nederland	4%	1%	2%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie) vanuit een ander land naar Nederland	3%	2%	2%
Andere gebeurtenissen	5%	5%	6%

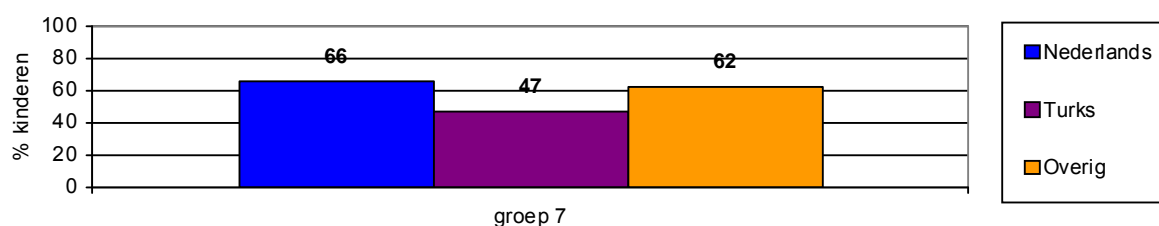
In 57% van de gezinnen van de peuters is *tenminste* één van de ingrijpende gebeurtenis uit tabel 4.1.2. ooit voorgevallen. Bij de gezinnen van de kleuters is dit 74% en bij de gezinnen van de kinderen in groep 7 is dit 85%. Als er specifiek wordt gekeken naar de afgelopen twee jaar voorafgaand aan het onderzoek blijkt dat 51% van de gezinnen van de peuters *tenminste* één ingrijpende gebeurtenis uit tabel 4.1.1. heeft meegemaakt. Bij groep 2 en 7 is de vraagstelling met ingang van 2009 veranderd en kan er niet specifiek worden gerapporteerd. Bij de peuters geeft 35% van de ouders aan ooit *meer* dan één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Voor de ouders van kleuters geldt dit voor 51% en voor de ouders van de leerlingen in groep 7 voor 63%.

Meer ouders van kleuters (77%) en leerlingen in groep 7 (88%) van Nederlandse herkomst rapporteren tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt dan ouders van kinderen van een andere etnische herkomst (figuur 4.1.5.). Er zijn minder ouders van kleuters (61%) en leerlingen in groep 7 (70%) van Turkse herkomst die rapporteren tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt dan ouders van kinderen van een andere etnische herkomst. Bij groep 7 hebben de kinderen van een overige etnische herkomst minder vaak meer dan één gebeurtenis meegemaakt (figuur 4.1.6.). Voor de peuters is er geen verschil naar etnische herkomst gevonden.

Figuur 4.1.5. Percentage dat tenminste één ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt naar etnische herkomst en leeftijdsmoment

Figuur 4.1.6. Percentage kinderen in groep 7 dat meer dan één ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt naar etnische herkomst

Voortgezet onderwijs

In tabel 4.1.2. zijn de percentages weergegeven van de jongeren die rapporteren de genoemde ingrijpende gebeurtenis ooit te hebben meegemaakt.

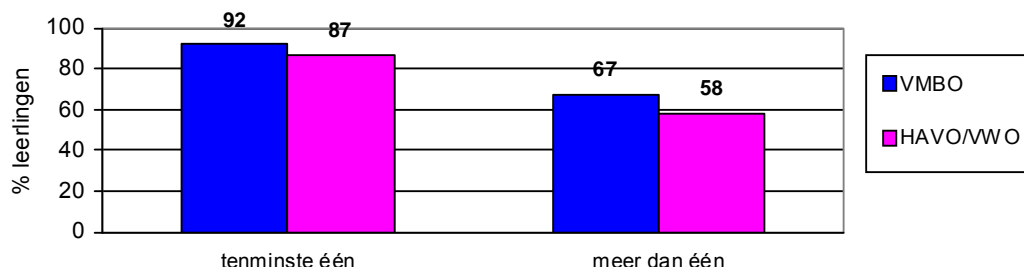
Tabel 4.1.2. Percentage jongeren die de ingrijpende gebeurtenis ooit hebben meegemaakt

derde klas	
Overlijden broer of zus	2%
Overlijden vader en/of moeder	4%
Overlijden van iemand anders	68%
Langdurige ziekte of ziekenhuisopname (jongere)	12%
Regelmatig ruzie tussen ouders	32%
Echtscheiding ouders	23%
Problemen met nieuwe ouder	8%
Geweld of mishandeling tussen ouders	4%
Zelf mishandeld door (één) van de ouders	2%
Mishandeld door andere volwassenen	2%
Seksueel misbruik	1%
Gediscrimineerd	10%
Gepest	23%
Zelf problemen met geld/inkomen hebben	10%
Problemen met geld/inkomen van ouders	8%
Zelf problemen met drank/verslaving	2%
Zelf problemen met school, werk/werkloosheid	9%
Problemen met werk/werkloosheid van ouders	5%
Verhuizing of migratie	30%
Woonproblemen/ problemen met huisvesting	1%
Vlucht (vanwege bijvoorbeeld oorlog of politieke situatie)	2%
Zwanger geworden of een meisje zwanger gemaakt	1%

Van de jongeren op het voortgezet onderwijs geeft 91% aan ooit tenminste één ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt. Meisjes (93%) geven dit vaker aan dan jongens (88%). Van alle jongeren rapporteert 65% dat zij *meer* dan één gebeurtenis hebben meegemaakt. Hier is geen verschil naar geslacht en etnische herkomst gevonden.

Meer leerlingen op het vmbo dan op het havo/vwo hebben ooit tenminste één gebeurtenis meegemaakt en vmbo-leerlingen hebben vaker meer dan één gebeurtenissen meegemaakt dan havo/vwo-leerlingen (Figuur 4.1.3.).

Figuur 4.1.3. Percentage derdeklassers dat ingrijpende gebeurtenissen heeft meegemaakt naar schoolniveau

4.1.3. Ervaren problematiek thuis

Kernboodschap

- Twintig procent van de derdeklasser ervaart problematiek thuis.
- Meer meisjes ervaren problematiek in de thuissituatie dan jongens.

Diverse omgevingskenmerken zijn van invloed op het gedrag van jongeren. De belangrijkste omgeving is de sociale omgeving, waaronder ouders en leeftijdsgenoten (Hermanns et al., 2005). Wanneer jongeren thuis problemen ervaren kan dit effect hebben op hun gedrag en op hun gevoel van welbevinden. Maar ook de schoolprestaties en de omgang met leeftijdsgenootjes kunnen daardoor onder druk staan (Hermanns et al., 2005). Aan jongeren in de derde klas van het voortgezet onderwijs is gevraagd naar problemen die zij thuis ervaren, zoals ruzies en mishandeling.

Derdeklasser

Aan de hand van vijf vragen is gemeten in welke mate de leerlingen problemen in de thuissituatie ervaren. Van de derdeklasser beantwoordt twintig procent één of meerdere vragen ongunstig. In tabel 4.1.3. zijn de afzonderlijke percentages naar geslacht weergegeven. Meisjes geven vaker aan problematiek in de thuissituatie te ervaren dan jongens. Tevens geven de meisjes vaker aan dat zij zich thuis alleen voelen staan en dat er thuis veel ruzie is dan jongens. Vanwege te kleine aantallen kan de stelling 'wordt thuis geslagen of mishandeld' niet vergeleken worden naar geslacht. Of de jongeren één of meer vragen ongunstig beantwoorden verschilt niet naar etnische herkomst en schoolniveau.

Tabel 4.1.3. Ervaren problematiek thuis op het voortgezet onderwijs, naar geslacht

	derdeklasser		
	totaal	jongens	meisjes
Vindt het thuis vaak ongezellig	8%	7%	9%
Voelt zich thuis vaak alleen staan	6%	3%	9%
Er is thuis veel ruzie	10%	8%	13%
Wordt thuis geslagen of mishandeld	1%	1%	1%
Denkt wel eens over weglopen van huis	9%	8%	10%
Tenminste 1 vraag ongunstig	20%	17%	23%

4.2. Buurtbeleving

Kernboodschap

- 85% van de ouders van peuters en kleuters geeft aan dat er voldoende speelmogelijkheden zijn in de buurt waar zij wonen.
- Ouders van kleuters in Centrum en Vettenoordse polder zijn het minst tevreden over de speelmogelijkheden in de buurt.
- Elf procent van de kinderen in groep 7 vindt de buurt waar zij wonen (helemaal) niet leuk, 36% vindt dat er niet genoeg te doen is in de buurt en 50% voelt zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt.

In de eerste levensjaren bestaat de sociale omgeving van het kind vooral uit het gezin (Hermanns et al., 2005). Naarmate kinderen ouder worden, wordt hun leefomgeving groter (Goudena, 1994). De buurt gaat bijvoorbeeld een belangrijke rol spelen. Het opgroeien in een onveilige buurt kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling van het kind (Hermanns et al., 2005). Aan ouders van peuters en kleuters en aan de leerlingen in groep 7 zijn vragen gesteld over hoe zij de buurt waarin ze wonen beleven.

Peuters, kleuters en kinderen in groep 7

Aan de ouders van peuters en kleuters is gevraagd of zij vinden dat er voor hun kind voldoende mogelijkheden zijn om buiten te spelen in de buurt waarin zij wonen. Aan de kinderen in groep 7 is gevraagd of zij de buurt waarin zij wonen leuk vinden, of ze zich er wel eens onveilig voelen en of er genoeg te doen is. De wijken worden in deze paragraaf met elkaar vergeleken.

Van de ouders van peuters en kleuters vindt 85% dat er voldoende mogelijkheden voor hun peuter of kleuter zijn om buiten te spelen in de buurt waarin ze wonen. Voor de peuters en kleuters is er geen verschil naar geslacht gevonden.

Van de kinderen in groep 7 vindt elf procent de buurt waarin zij wonen (helemaal) niet leuk. Van de kinderen in groep 7 voelt 50% zich soms of (heel) vaak onveilig in de buurt waarin zij wonen en 36% vindt dat er in hun buurt niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd. Op deze vragen is geen verschil naar geslacht gevonden.

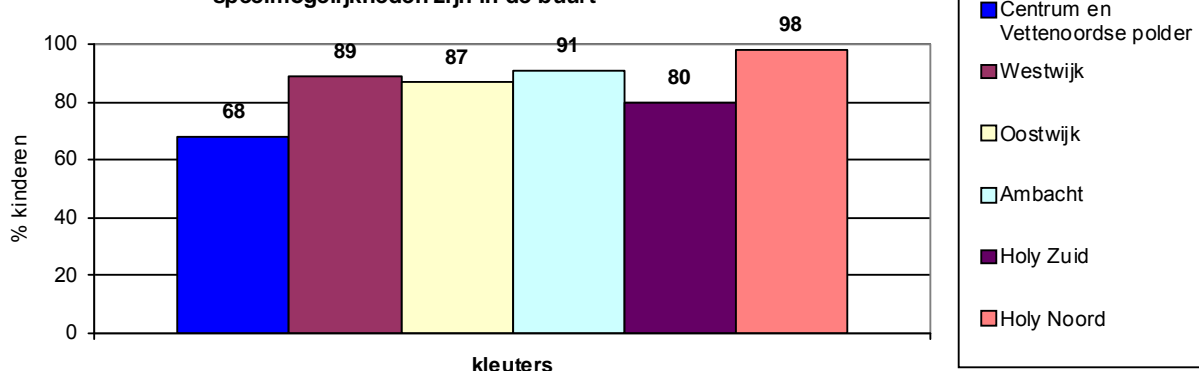
Vergelijking naar wijk

Peuters en kleuters

In figuur 4.2.1. is het percentage ouders van kleuters te zien dat vindt dat er voldoende mogelijkheden zijn om buiten te spelen in de diverse wijken. Ouders in Centrum en Vettenoordse polder zijn het minst tevreden over het aantal mogelijkheden om buiten te spelen. Ouders in Ambacht en Holy Noord zijn het meest tevreden over het aantal mogelijkheden om buiten te spelen.

Voor de peuters kon er niet getoetst worden naar wijk vanwege te kleine aantallen.

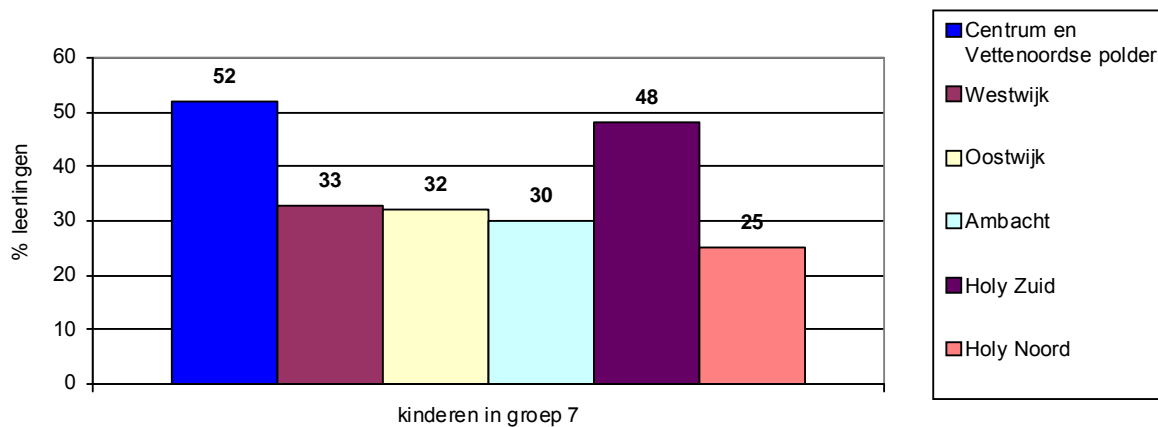
Figuur 4.2.1. Percentage ouders van kleuters dat aangeeft dat er voldoende speelmogelijkheden zijn in de buurt

Groep 7

Bij de kinderen in groep 7 zijn er alleen verschillen naar wijk gevonden voor de vraag 'is er in de buurt waarin je woont genoeg te doen voor kinderen van jouw leeftijd'. Kinderen in Centrum en Vettenoordse polder vinden het meest dat er niet genoeg te doen is in hun wijk (figuur 4.2.2.).

Figuur 4.2.2. Percentage leerlingen in groep 7 die vindt dat er niet genoeg te doen is in de buurt

5. Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijke conclusies uit het rapport beschreven. Deze conclusies kunnen aanleiding geven tot een verandering of juist een voortzetting van het huidige beleid. Denk hierbij aan de invulling van de producten en diensten van het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Jeugdgezondheidszorg en de Gezonde School Methode.

Een algemene conclusie is dat het met het overgrote deel van de kinderen en jongeren in Vlaardingen goed gaat. Een aantal opvallende resultaten zijn echter wel naar voren gekomen.

Bij de kleuters hebben de jongens in Vlaardingen vaker (ernstig) overgewicht dan landelijk en bij de peuters, de kinderen in groep 7 en de derdeklasser hebben de meisjes in Vlaardingen vaker (ernstig) overgewicht dan landelijk.

Bij de leefstijlaspecten valt een winst te behalen. Veel kinderen en jongeren eten bijvoorbeeld niet voldoende groente en fruit, drinken te veel frisdrank, zitten te veel achter de televisie en computer en bewegen onvoldoende.

Een groot deel van de kinderen en jongeren geeft aan probleemgedrag te vertonen. Tevens lijkt een aanzienlijk deel van de Vlaardingse jeugd met psychische problematiek te kampen (waaronder sombere gevoelens, emotionele problemen en suïcidaliteit). Het aantal kinderen en jongeren dat genotmiddelen gebruikt is aanzienlijk. In de derde klas geeft één op de vijf jongeren aan problematiek in de thuissituatie te ervaren.

Maar weinig kinderen in groep 7 geven aan thuis of op school seksuele voorlichting te hebben gehad. Ook lijken niet al de Vlaardingse jongeren zich altijd tijdens de geslachtsgemeenschap voldoende te beschermen tegen seksueel overdraagbare aandoeningen en/of zwangerschap.

Hieronder worden per onderwerp de belangrijke conclusies uit het rapport beschreven. Ook worden de gevonden verschillen naar geslacht, schoolniveau en etnische herkomst besproken.

Leefstijl

Overgewicht, voeding en beweging

(Ernstig) overgewicht komt voor bij elf procent van de peuters, dertien procent van de kleuters en 24% van de kinderen in groep 7. Van de derdeklasser geeft vijftien procent zelf aan overgewicht te hebben. Bij de derdeklasser is dit gebaseerd op zelfrapportage en is daarom mogelijk niet betrouwbaar (Jansen et al., 2006). Bij de kleuters komt bij de jongens in Vlaardingen vaker (ernstig) overgewicht voor dan landelijk. Tevens komt bij de meisjes in Vlaardingen bij de peuters, in groep 7 en in de derde klas vaker overgewicht voor dan landelijk.

Gezonde voeding en voldoende beweging zijn belangrijk in de strijd tegen overgewicht. Het aandeel jeugdigen met ongezonde leefgewoonten voor wat betreft het eten van groente en fruit, frisdrankgebruik en televisie kijken en computeren is echter aanzienlijk. Op het punt van voldoende lichaamsbeweging valt ook nog veel winst te behalen.

Genotmiddelengebruik

43% van de jongeren in de derde klas heeft wel eens gerookt, in groep 7 is dit een stuk lager, namelijk zes procent. Elf procent van de derdeklasser rookt dagelijks.

Ongeveer een kwart van de kinderen in groep 7 heeft ooit alcohol gedronken, bij de derdeklasser is dit percentage gestegen naar 63%. Vijf procent van de kinderen in groep 7 heeft in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek alcohol gedronken en in de derde klas 47%. 30% van de derdeklasser heeft in die vier weken voorafgaand aan het onderzoek overmatig alcohol gedronken. Van de derdeklasser geeft zeven procent aan in de vier weken voor het onderzoek softdrugs te hebben gebruikt en minder dan één procent harddrugs.

Seksueel gedrag

Van de kinderen in groep 7 geeft 26% van de kinderen aan thuis of op school seksuele voorlichting te hebben gehad.

Zestien procent van de derdeklasser heeft wel eens geslachtsgemeenschap gehad. Zorgelijk is dat een aanzienlijk deel van de jongeren zich tijdens de geslachtsgemeenschap onvoldoende beschermt tegen seksueel overdraagbare aandoeningen en/of zwangerschap: 30% van de derdeklasser heeft niet altijd een condoom gebruikt.

(Psychische) gezondheid en gedrag

Ervaren gezondheid

Bij het overgrote deel van de kinderen en jongeren wordt de gezondheid als goed ervaren: volgens de ouders heeft 97% van de peuters en 96% van de kleuters een goede gezondheid. In groep 7 geeft 88% van de kinderen aan zijn of haar gezondheid als goed te ervaren, bij de derdeklasser is dit 86%.

Zorgelijke score op psychosociale problemen

De ouders van kleuters geven aan dat bij twaalf procent sprake is van een zorgelijke score op psychosociale problemen, volgens de leerkracht is dit acht procent. Bij drie procent van de kleuters geven zowel de ouders als de leerkracht aan dat er sprake is van een zorgelijke score. Van de kinderen in groep 7 geeft twaalf procent van de ouders aan dat er sprake is van een zorgelijke score op psychosociale problemen en zes procent van de leerkrachten. Tevens heeft drie procent van de kinderen in groep 7 een zorgelijke score volgens zowel de ouders als de leerkracht. Bij de derdeklasser is er bij elf procent van de jongeren sprake van een hoge score op psychosociale problemen.

Sombere gevoelens en suïcidaliteit

Bij zestien procent van de kinderen in groep 7 is er sprake van een hoge score op sombere gevoelens.

Bij vijftien procent van de derdeklasser is er sprake van een ongunstige score op emotionele problematiek. Zestien procent van de derdeklasser geeft aan wel eens suïcidegedachtes te hebben, vier procent geeft aan ook daadwerkelijk een suïcidepoging te hebben ondernomen.

Probleemgedrag

Van de kinderen in groep 7 vertoont zeven procent frequent probleemgedrag (waaronder diefstal, vandalisme en bedreiging). In de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek heeft 50% van de derdeklasser zich meer dan een keer schuldig gemaakt aan probleemgedrag. Zorgelijk is dat acht procent van de derdeklasser aangeeft zich schuldig te hebben gemaakt aan een ernstig geweldsdelict. Vijf procent van de kinderen in groep 7 en tien procent van de derdeklasser draagt wel eens een wapen bij zich.

Pesten en spijbelen

Volgens de leerkrachten wordt vijftien procent van de kleuters een of meerdere keren per maand gepest, 29% van de kleuters heeft anderen gepest. Van de kinderen in groep 7 geeft 25% aan gepest te worden en dertien procent van de derdeklasser. Het pesten van anderen komt bij 23% van de kinderen in groep 7 voor en bij 21% van de derdeklasser.

Volgens de leerkrachten is één procent van de kleuters en minder dan één procent van de kinderen in groep 7 afwezig vanwege ongeoorloofd verzuim. Van de derdeklasser geeft dertien procent aan in de vier weken voorafgaand aan het onderzoek te hebben gespijbeld.

Leefomgeving

Van de derdeklasser geeft twintig procent aan problematiek in de thuissituatie te ervaren.

De buurt waar ze in wonen heeft volgens 85% van de ouders van peuters en kleuters voldoende speelmogelijkheden. Van de kinderen in groep 7 voelt 50% zich wel eens onveilig, vindt 36% dat er niet genoeg te doen is voor kinderen van hun leeftijd en vindt elf procent de buurt waar ze in wonen (helemaal) niet leuk.

Verschillen naar geslacht

Op een aantal aspecten zijn verschillen tussen jongens en meisjes gevonden.

Bij de leefstijlaspecten op het gebied van voeding en beweging, geven de jongens in groep 7 minder vaak aan fruit te eten volgens de norm en geven de jongens in groep 7 en de derde klas vaker aan frisdrank en gezoete drank te drinken. De ouders van kleuters geven vaker aan dat jongens televisie kijken en/of computeren. Tevens geven de ouders van kleuters aan dat jongens vaker zenuwachtig zijn in nieuwe situaties. De jongens in groep 7 geven vaker aan ooit gerookt te hebben en vaker alcohol te hebben gedronken. Tevens geven de jongens in groep 7 en de derde klas vaker aan probleemgedrag te vertonen, een wapen bij zich te dragen en anderen te pesten.

Bij de peuters en kinderen in groep 7 komt bij meisjes vaker (ernstig) overgewicht voor dan bij jongens. In de derde klas geven de meisjes minder vaak aan vijf dagen per week te ontbijten en

geven minder aan te bewegen. Ook de meisjes in groep 7 geven minder vaak aan minstens twee dagen per week te sporten. De meisjes in de derde klas beoordelen hun gezondheid minder vaak als goed en hebben vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen. De meisjes in groep 7 hebben vaker sombere gevoelens en de meisjes in de derde klas hebben vaker emotionele problemen, vaker suïcidedgedachten en vaker suïcidepogingen ondernomen. In de derde klas hebben de meisjes meer ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt en ervaren zij meer problematiek in de thuissituatie dan jongens.

Verschillen naar schoolniveau

Bij de verschillen die zijn gevonden tussen de vmbo en havo/vwo-leerlingen, scoren de vmbo leerlingen vaak ongunstiger dan havo/vwo-leerlingen. Alleen geven de havo/vwo-leerlingen vaker aan te hebben gespijeld dan vmbo-leerlingen.

Op de meeste leefstijlaspecten met betrekking tot voeding en beweging hebben de vmbo-leerlingen ongunstigere leefstijlgedragingen. De vmbo-leerlingen geven vaker aan ooit en dagelijks te hebben gerookt en recent en overmatig alcohol te hebben gedronken dan havo/vwo-leerlingen. Meer vmbo leerlingen geven aan geslachtsgemeenschap te hebben gehad. Op het vmbo geven de leerlingen vaker aan probleemgedrag te vertonen, een wapen bij zich te dragen en geven vaker aan gepest te worden. De leerlingen op het vmbo hebben vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen dan havo/vwo-leerlingen. Tot slot wonen de vmbo-leerlingen minder vaak bij beide ouders en geven zij vaker aan een ingrijpende gebeurtenis te hebben meegemaakt.

Verschillen naar etnische herkomst

Tussen de etnische herkomsten en (psychische) gezondheid en gedrag zijn verschillende verbanden gevonden.

Over het algemeen scoren de kinderen en jongeren van Nederlandse herkomst gunstiger dan de kinderen en jongeren van andere etnische herkomsten. Op een aantal aspecten is dit echter niet zo. De peuters en kinderen op het basisonderwijs van Nederlandse herkomst eten minder vaak fruit volgens de norm. Tevens eten de kinderen op het basisonderwijs van Nederlandse herkomst minder vaak zeven dagen per week groente. De kinderen in groep 7 en de derdeklasser van Nederlandse herkomst hebben vaker alcohol gedronken. De kinderen op het basisonderwijs van Nederlandse herkomst hebben vaker een ingrijpende gebeurtenis meegemaakt. Derdeklasser van Nederlandse herkomst worden vaker gepest.

De allochtone peuters hebben vaker (ernstig) overgewicht en de allochtone derdeklasser hebben vaker overgewicht en obesitas. De ouders van allochtone peuters geven vaker aan dat hun kind regelmatig probleemgedrag vertoont. Allochtone peuters wonen minder vaak bij beide ouders en vaker in een andere gezinssituatie. De ouders van allochtone kleuters geven vaker aan dat hun kind dingen pikt.

Een opvallende groep zijn de kinderen en jongeren van Turkse herkomst. Op het basisonderwijs hebben de kinderen van Turkse herkomst vaker (ernstig) overgewicht. De kinderen op het basisonderwijs en de jongeren in de derde klas van Turkse herkomst geven minder vaak aan minstens vijf dagen per week te ontbijten. De derdeklasser van Turkse herkomst geven ook minder vaak aan zeven dagen per week groente te eten. Op sommige bewegingsaspecten scoren de kinderen van Turkse herkomst ongunstiger: buiten spelen bij de kleuters, lid zijn sportvereniging bij de kinderen in groep 7 en de derdeklasser en minstens twee dagen per week sporten bij de derdeklasser. De kleuters en kinderen in groep 7 van Turkse herkomst kijken vaker tv en computeren vaker. De kinderen in groep 7 van Turkse herkomst hebben minder vaak seksuele voorlichting gehad. Minder ouders van kleuters van Turkse herkomst beoordelen de gezondheid van hun kind als (heel) goed. Kleuters van Turkse herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie.

Bij het basisonderwijs zijn er verschillen gevonden met betrekking tot de groep met een overige etnische herkomst. De kleuters van overige etnische herkomst sporten minder vaak twee dagen per week, computeren vaker en/of kijken vaker tv. De kinderen in groep 7 van overige etnische herkomst ontbijten minder vaak minstens vijf dagen per week en zijn minder vaak lid van een sportvereniging. Kleuters van een overige etnische herkomst zijn volgens de ouders vaker voor veel dingen bang. Volgens de leerkracht worden kleuters van een overige etnische herkomst vaker gepest en pesten zij vaker andere kinderen. Volgens de leerkracht hebben kleuters van een overige etnische herkomst vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen en volgens de ouders hebben de kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst vaker een zorgelijke score op psychosociale problemen.

Kleuters van een overige etnische herkomst wonen vaker in een eenoudergezin en kinderen in groep 7 van een overige etnische herkomst wonen vaker in een andere gezinssituatie. Bij de derde klas zijn er nog een paar verschillen naar andere etnische herkomsten gevonden. De jongeren van Antilliaans/Arubaanse herkomst ontbijten minderen vaak. De jongeren van Antilliaans/Arubaanse en Surinaamse herkomst kijken vaker tv en computeren vaker.

Literatuurlijst

- Bakker, F. (17 mei 2005) *Hoeveel mensen vertonen onveilig seksueel gedrag?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM.
(<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\Leefstijl\Seksueel gedrag)
(http://www.rivm.nl/vtv/object_document/o1443n19092.html)
- Bronfenbrenner, U. & Ceci, S. (1994). *Nature- Nurture reconceptualized in developmental perspective: a bio-ecological model*. Psychological Review, 101, 568-586.
- Bulk-Bunschoten, A.M.W., Renders, C.M., Leerdam, F.J.M. van, Hirasing, R.A. (2005). *Overbruggingsplan voor kinderen met overgewicht; Methode voor individuele primaire en secundaire preventie in de jeugdgezondheidszorg*. Amsterdam: VUMC.
- CBS, WODC. *Integratiekaart 2006*.
- Cole, T. J., Bellizzi, M.C. et al. (2000). *Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey*. BMJ 320(7244): 1240-3.
- Doef, S. van der (2003). *Seksuele voorlichting aan kinderen 4-12 jaar*, NIGZ.
- Dorsselaer, S. van, Zeijl, E., Eekhout, S. van den, Bogt, T. ter & Vollebergh, W. (2007). *HBSC 2005 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Geerts, G. & Heestermans, H. (1995). *Van Dale: Groot Woordenboek der Nederlandse Taal: 3 Df.* (12e dr.). Utrecht: Van Dale Lexicografie.
- Garssen, J., & Harmsen, C. (2005). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Goodman, R. (2001) *Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire*. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry., 40, 1337-1345.
- Goudena, P. (1994). Ontwikkelingsopgaven en opvoedingsopgaven. In Rispen, J., Goudena, P. & J. Groenendaal (Ed.). *Preventie van psychosociale problemen bij kinderen en jeugdigen* (pp. 59-70). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Hermanns, J. M. A., Schrijvers, G., & Öry, F. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden; eerder, sneller en beter: een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen*. Utrecht: Inventgroep.
- Hirasing, R. A., Fredriks, A.M. et al. (2001). *(Increased prevalence of overweight and obesity in Dutch children, and the detection of overweight and obesity using international criteria and new reference diagrams) Toegenomen prevalentie van overgewicht en obesitas bij Nederlandse kinderen en signalering daarvan aan de hand van internationale normen en nieuwe referentiediagrammen*. Nederlands Tijdschrift Geneeskunde 145(27): 1303-8.
- Hurk, K.P. van den et al. (2006). *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen van 4-15 jaar in de periode 2002-2004*. Leiden: TNO.
- Jansen, W., Looij-Jansen, P.M. van de, Ferreira, L., Wilde, E.J. de, & Brug, J. (2006). *Differences in measured and self-reported height and weight in Dutch adolescents*. Annals of Nutrition and Metabolism 50: 339-346.
- L'Abée, D. (2001). *Cijfers in beweging*. Arnhem: NISB.
- Looij-Jansen, P.M. van de, Goldschmeding, J.E.J., Wilde, E.J. de (2006). *Comparison of Anonymous Versus Confidential Survey Procedures: Effects on Health Indicators. Dutch Adolescents*. 35 (4): 652-658.
- Meijer, R.W.J. & Veerman J.W. (1989) *Gedragsbeoordeling door verschillende informanten: literatuurbespreking en eigen onderzoeksgegevens*. Kind en Adolescent. 10. 183-194
- Ministerie van Justitie (2008). *De jeugdige in het jeugdstraf(proces)recht*. 1 januari 2008. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorsselaer, S. van, Smit, E., Gorter & A., Vollebergh, W. (2008). *Jeugd en riskant gedrag 2007*. Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren. Roken, drinken, drugsgebruik en gokken onder scholieren vanaf tien jaar. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Reijneveld, S.A., Brugman E., Verhulst, F.C. Verloove-Vanhorick, S.P. (2005). *Area deprivation and child psychosocial problems – a national cross-sectional study among school-aged children*. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 40(1): 18-23.
- Schrijvers, C.T.M. & Schoemaker, C.G. (2008). *Spelen met gezondheid: Leefstijl en psychische gezondheid van de Nederlandse jeugd*. Bilthoven: RIVM.
- Steenhof, L. (2007). Webmagazine CBS (www.cbs.nl).
- Trimbos-instituut (2008). *Riskant alcohol- en drugsgebruik in het uitgaanscircuit. Feiten, cijfers en trends*. Utrecht: Trimbos-instituut.

- Verdurmen, J., Abraham, M., Planije, M., Monshouwer, K., Dorsselaer, S. van, Schulten, I., Bevers, J. & Vollebergh, W. (2006). *Alcoholgebruik en jongeren onder de 16 jaar. Schadelijke effecten en effectiviteit van alcoholinterventies*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Visscher, T.L.S. (VUmc) & Schoemaker, C. (RIVM) (22 september 2008). *Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht en ondergewicht?* In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM.<<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\Persoonsgebonden\Lichaamsgewicht.
- Widenfelt, B.M. van, Goedhart, A.W., Treffers, P.D. & Goodman, R. (2003). *Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*. European Child and Adolescent Psychiatry, 12, 281-289.
- Zeijl, E., Crone, M.R. et al. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag/Leiden: Sociaal en Cultureel Planbureau/TNO Kwaliteit van Leven.

www.gavoorgezond.nl
www.Overgewicht.org
<http://statline.cbs.nl>
www.voedingscentrum.nl

Bijlage 1. Onderwerpen uit de JMR-vragenlijsten

Tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron ¹⁴

tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leerfasgroep en bron							
	peuters	groep 2		groep 7		VO1 en VO3	
	ouders	ouders	leerkracht	leerling	ouders	leerkracht	leerling
achtergrond-variabelen							
geslacht	*	*	*	*	*	*	*
leeftijd		*		*			*
geboorteland kind	*	*			*		*
geboorteland ouders	*	*			*		*
schoolniveau							*
opleidings-niveau ouders	*	*			*		
arbeids-situatie ouders	*	*			*		*
(psychische) gezondheid							
algemene gezondheid en ziekten	*o.a. Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*	*		*		
sombere gevoelens				*KDVK, De Wit, 1987			
suïcide							*Garnefski & Diekstra, 1993
sociale angst				*SASK, Dekking, 1983			
ervaren gezondheid		*		*			* CBS, 2001
gedrag en welbevinden	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000
leren en concentreren/ verstandelijke ontwikkeling	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004		*			*New York Teacher Rating Scale, Miller e.a., 1995	
bekendheid in zorgnetwerk			*			*	
toekomstbeeld							*
gedrag							
stelen en vandalisme				*Junger-Tas et al., 1992			*
agressief en gewelddadig gedrag	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004			*o.a. Junger-Tas et al., 1992			*
relatie met leeftijdsgenootjes/ pesten	*Peuter KIPPPPI 1-2, Kousemaker, 2004	*SDQ, Goodman, 2000	*Fragebogen für lehrpersonen im kindergarten zu jedem kind, Alsaker ¹⁵	*			*
politiecontacten				*			*
wapenbezit				*			*
hyperactief gedrag		*SDQ, Goodman, 2000	*SDQ, Goodman, 2000				*SDQ, Goodman, 2000

¹⁴ Indien over een onderwerp vragen gesteld zijn in de vragenlijst, staat onder het betreffende leeftijdsmoment een * vermeld. Wanneer de vragen afkomstig zijn uit een ander instrument dan de JMR, is de bron weergegeven.

¹⁵ Deze vragenlijst is naar het Nederlands vertaald door: Tiemeier, 2008 (titel vertaling: Vragen over plagen en mobbing).

Vervolg tabel 1. Onderwerpen uit de vragenlijsten per leeftijdsgroep en bron

gezin							
gezins-samenstelling	*	*		*	*		*
ondersteuning bij problemen				*			*
ingrijpende gebeurtenissen	*	*			*		*
warmte in de opvoeding					*PDI, Gerrits et al, concept 1997		
(buiten-schoolse) opvang	*	*		*			
ervaren problematiek thuis							*VEPP, Baecke, 1987
leefstijl							
roken, alcohol				*Trimbos-instituut, 1992			*
drugs				*			*
sport, vrije tijd				*			*
schoolverzuim/s pijnbelen			*			*	*
voeding en beweging	*	*			*		*
seksualiteit				*			*
school-/ buurtbeleving							
beleving schoolsituatie				*School-vragenlijst, Smits+ Vorst, 1990			*
beleving van de buurt		*		*			
discriminatie							*

Bijlage 2. Terugkoppeling resultaten JMR

Algemene werkwijze terugkoppeling resultaten JMR

De resultaten van de JMR worden iedere twee jaar door middel van rapporten teruggekoppeld naar scholen. In het eerste jaar dat scholen deelnemen aan de JMR ontvangen ze van dit jaar een apart rapport. De leerlingen die deelnemen aan de JMR ontvangen via school ieder jaar een leerlingnieuwsbrief met de resultaten van het JMR onderzoek waaraan zij deelnamen.

De schoolrapporten bevatten de resultaten van de school en een tabel met de resultaten van een referentiepopulatie in dezelfde leeftijdsgroep uit de Jeugdmonitor. Na ontvangst van deze schoolrapporten neemt de preventie-interventiemedewerker van de GGD contact op met de school om de belangrijkste resultaten uit het rapport te bespreken. Dit kan telefonisch of in de vorm van een gesprek op school, afhankelijk van de resultaten en van de behoefte van de school. Het rapport en het gesprek bieden de school handvatten voor gerichte preventieactiviteiten om de gezondheid en het welbevinden van de kinderen op de school te bevorderen.

Op het basisonderwijs staan de resultaten van groep 2 en groep 7 in één rapport beschreven en ook de resultaten van brugklas en derde klas zijn gecombineerd in één schoolrapport. Een rapport bevat de resultaten van twee schooljaren.

Scholen worden bij het bespreken van het rapport ondersteund bij de interpretatie van de gegevens op schoolniveau. De preventie-interventiemedewerker adviseert de school op maat hoe aan verschillende aandachtspunten uit het rapport gewerkt kan worden. De interventiemedewerker kan adviseren om aanbod van de GGD in te zetten, zoals de Gezonde School werkwijze. De interventiemedewerker kan daarnaast suggesties geven, verwijzen naar aanbod van andere organisaties of informatie over een onderwerp toesturen.

Voor de leerlingen van groep 7, brugklassers en derdeklasser van de aan de JMR deelnemende scholen is een leerlingnieuwsbrief gemaakt waarin de resultaten van een representatieve groep van leerlingen uit groep 7, brugklas en derde klas genoemd staan. In de nieuwsbrief staan de resultaten op een voor de leerlingen aansprekende manier beschreven. De leerkracht kan de nieuwsbrief klassikaal bespreken. Omdat de nieuwsbrief digitaal aangeboden wordt aan de school kan de nieuwsbrief ook op de website of in een nieuwsbrief van de school geplaatst worden. Zo hebben ook ouders de gelegenheid de resultaten te lezen.

Basisonderwijs 2008-2009 Vlaardingen

De basisscholen in Vlaardingen ontvingen in schooljaar 2009-2010 een schoolrapport met gegevens van groep 2 en 7 over het schooljaar 2008-2009 en bespraken deze met de preventie-interventiemedewerker. Dit gesprek vond plaats met directie en/of de intern begeleider en eventueel met de leerkrachten van de betreffende leerjaren. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Voortgezet onderwijs 2007-2008 Vlaardingen

De voortgezet onderwijs scholen ontvingen een schoolrapport met gegevens van de derde klas over het schooljaar 2007-2008 en bespraken deze met de preventie-interventiemedewerker. Dit gesprek vond plaats met de directie en/of zorgcoördinator en eventueel leerjaarcoördinatoren van de betreffende leerjaren. De scholen geven aan zich in het rapport van hun school te herkennen. Het rapport levert veelal een bevestiging van al gekozen aandachtspunten en in enkele gevallen leidt het ook tot een nieuw aandachtspunt.

Gezonde School Rijnmond

De Gezonde School werkwijze is een manier van werken die scholen helpt om structureel aan de slag te gaan met gezondheid. De Gezonde School werkwijze wordt gekenmerkt door vraaggestuurd en planmatig werken, waarbij een koppeling gemaakt wordt tussen individuele leerlingzorg en collectieve preventie en waarbij regionale ondersteunende organisaties samenwerken.

Een Gezonde School Rijnmond werkt samen met teamleden, ouders en kinderen aan een gezond(er) leefklimaat op school door structureel en preventief aandacht te besteden aan gezondheidsthema's. De preventie-interventiemedewerker van het team Gezonde School begeleidt en ondersteunt de school hierbij. Gezamenlijk wordt er planmatig gewerkt aan de invoering van gezondheidsthema's in het schoolbeleid. De keuze voor de thema's wordt gemaakt door de directie, het team, de ouders en de leerlingen zelf, mede op basis van het schoolrapport van de Jeugdmonitor.

Scholen in Rotterdam en in gemeenten die deze werkwijze inkopen kunnen via de GGD Rotterdam-Rijnmond werken aan een Gezonde School Rijnmond. Veel scholen maken daar inmiddels gebruik van. De GGD streeft ernaar zo veel mogelijk scholen te motiveren om door inzet van de Gezonde School werkwijze de gezondheid van de jeugd in Rotterdam Rijnmond te verbeteren.

Colofon**Onderzoek en tekst**

Edith van der Kraan

Eindredactie

Sectie Communicatie GGD Rotterdam-Rijnmond

Vormgeving en drukwerk

Front-taal, Rotterdam

Maart 2010

Oplage 15 exemplaren

www.jeugdmonitorrotterdam.nl

GGD Rotterdam-Rijnmond
Schiedamsedijk 95
Postbus 70032
3000 LP Rotterdam
telefoon (010) 433 99 66

www.jeugdmonitorrotterdam.nl